«Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!»

Энсиэли

12+

2015 сыл Сэтинньи 21 күнэ Субуота №142-143 (10376)

1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга «Сыл бастың хаһыата»

Тыа сиригэр — дохуоттаах үлэни

ДЬАРЫКТААХ БУОЛУУНУ СИТИҺИЭХХЭ

Оптуорунньукка Хатың-Арыы нэһилиэгин Кыһыл-Дэриэбинэтигэр СР ТХМ консультативнай-методическай киинин (КМК) уонна «Нам улууһа» МТ дьаһалтатын тэрийиилэринэн «Нам улууһугар тыа хаһаайыстыбатын түргэнник ситэр салааларын сайыннарыы» боппуруостарыгар семинар-сүбэ мунньах ыытылынна.

Мунньахха КМК директора П.И. Старостин, киин специалиһа А.С. Иванов, «Нам улууһа» МТ баһылыгын солбуйааччы А.Я. Яковлев, ТХУ начальника Е.Е. Гоголев, «Хатың-Арыы нэһилиэгэ» МТ баһылыга Е.И. Слепцов, улуус нэһилиэктэрин дьаһалталарын специалистара, кэккэ баһынай хаһаайыстыбалар, нэһилиэк олохтоохторо кыттыыны ыллылар.

Мустубут дьоҥҥо Прокопий Иннокентьевич киин (КМК) үлэтин хайысхатын, тыа сирин сайыннарыыга туох соруктар туралларын билиһиннэрдэ. Юрий Иннокентьевич нэһилиэгин тыатын хаһаайыстыбатын сайыннарыыны хайдах быһаарар санаалаахтарын, илдьиритэн өйдүүллэрин (концепцияларын) уонна Кыһыл-Дэриэбинэҕэ тыа хаһаайыстыбатын кластерын тэрийэргэ туох былааннаахтарын туһунан слайданан көрдөрөн сиһилии сырдатта.

Кинилэри сэргэ «Саха Кролик» баһынай-фермер хаһаайыстыба салайааччыта Ю.А. Гвиниашвили түргэнник ситэр салаанан (хоруолугу, куһу, хаахы, кууруссаны уо.д.а.) хайдах дьарыктана сылдьалларын туһунан кэпсээтэ, сүбэ-ама биэрдэ. Бу ыаллар Мархаҕа олороллор. Племенной сүөһүнү (коза), кыылы, көтөрү иитэн-батаран дохуоттаналлар эбит. Хаһаайыстыбаны тэринии, көрүү-истии араас албастарын, кистэлэҥнэрин туһунан кэпсээтэ. Ону олохтоохтор, нэһилиэктэр бэрэстэбиитэллэрэ сэҥээрэн иһиттилэр. Консультативнай-методическай киин үлэһиттэрэ биһиги улууспутун, тустаах нэһилиэги кытта салгыы биириҥэ үлэлииргэ бэлэмнэрин биллэрдилэр.

Улууспут нэһилиэнньэтэ сылтан сыл сыыйа эбиллэн иһэр. Оттон улууспут тыатын хаһаайыстыбатын сүрүн салааларыгар, сылгыттан уратыларга, балаһыанньа мөлтөх: сүөһү ахсаана аччыы турар, бааһына иэнэ кэҥээбэт, үүнүүнү ылыы намыһах, бородууксуйаны оҥоруу улааппат, хаһаайыстыбалар дохуоттаныылара үрдээбэт, тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанааччы ахсаана элбээбэт. **Онон нэһилиэнньэни дьарыктаах оҥоруу, сүөһү-ас иитэн үгүөрү соҕус дохуоттаах буолууларын ситиһии — сүрүн сорукпут.**

И. ИВАНОВ

Улуус нэһилиэктэригэр

ДУХОВНОСТЬ, КУЛТУУРА, СЫННЬАЛАҤ

Елена Ефремовна салайаччылаах, 6 үлэһиттээх Хатырыктааҕы «Сайдам» сынньалаҥ киин, быйыл, сыл саҕаланыыта хаарбах туруктаах буолан межведомственнай комиссия уурааҕынан сабыллыбыта. Ол иһин олохтоох спортзалга кыттыһаннар, үлэ кэмин кытаанахтык аттараннар биириҥэ үлэлииллэр. Саҥа сынньалаҥ киин тутуутун 2017 сылга СР тыатын хаһаайыстыбатын министерствотын иһинэн баар «Устойчивое развитие сельских территорий» диэн федеральнай программаҕа киирсэргэ олохтоох дьаһалта үлэлэһэ сылдьар.

Быйылгы сылга Хатырыкка Дьиибэ Бытыкка, Литература сылыгар, Улуу Кыайыы 70 сылыгар анаан сынньалаҥ киин үлэһиттэрэ элбэх өрүттээх үлэни ыытта. Маны таһынан, кулууп иһинэн тэриллибит «Саһарҕа», «Уйгу» ырыа, үҥкүү ансаамбыллара «Хатырык хаадьылара» көр-күлүү коллектива өрүү дьон биһирэбилин ылаллар. Тулагыга ырыа ыһыаҕар «Уйгу» ансаамбыл дипломант аатын ылан кэлбиттэрэ. Онтон У. Наумова республикаҕа ыытыллыбыт инновационнай проекка «Махтал автобуһа» диэн проегынан кыттан III степеннээх лауреат аатын ылбыта. Бу курдук эдэр эрчимнээх коллектив нэһилиэнньэ сынньалаҥын, духуобунаһын туһугар үлэлии-хамсыы олороллор. Ол да иһин, олохтоох быыбардарга эдэр специалистар Алена Ефремовна, Любовь Левина дьон итэҕэлин ылан депутат буоллулар.

ЫТЫК ДЬОММУТ СҮБЭЛЭРЭ

Соторутааҕыта Хатырыктааҕы ветераннар Сэбиэтин председателэ В. Васильев тэрийиитинэн, «Ытык дьоммут ыллыктаах сүбэлэрэ» диэн ааттаан, «Хатырык нэһилиэгин Ытык киһитэ» диэн ааты сүгэр 20 киһи кэлэн баһылык, оскуола директора буолан санаа атастастылар, итэҕэстэри эттилэр, сүбэ-ама биэрдилэр. Инникитин биирдиилээн тэрилтэлэри, общественнай түмсүүлэри кытта ыйга биирдэ мустан үлэлэрин салгыах буоллулар.

Ааспыт нэдиэлэҕэ нэһилиэкпитигэр олохтоох дьаһалта тэрийиитинэн, 60-тан тахса киһи муҥхаҕа сылдьан дьиэлэригэр собо тутуурдаах кэлэн үөрдүлэр.

Дьаһалтабыт хонтуоратыгар косметическай ремонт үлэтэ ыытылла турар. Маны таһынан толору хааччыллыылаах, икки квартиралаах муниципальнай дьиэни куораттааҕы «Мас» ХЭТ тэрилтэ тутара быһаарылынна. Онно олохтоох маастар В. Дьяконов бириҥээдэтэ үлэлэһиэхтээх. Аммосов аатынан уулусса турар 20 №-дээх икки этээстээх дьиэ улууска баар 14 хаарбах туруктаах дьиэлэр ахсааннарыгар киирбит.

Оскуола юбилейын тэрээһинин ыытар комиссия үлэтин салгыы ыыта сылдьар. Оскуола лидерин быыбарыгар 128 киһиттэн 87 куолаһы ылан, 10 кылаас үөрэнээччитэ, Виталий Акилов талылынна. М.К. Аммосов бириһигэр оскуола оҕолоругар ыытыллар тустуу күрэхтэһиитигэр биир дойдулаахпыт, Саха сирин ветераннарыгар хапсаҕайга муҥутуур кыайыылаах Сергей Готовцев аатын үйэтитиигэ аймахтара уонна ветеран сэбиэтэ икки ыйааһыҥҥа бириис туруораллар.

Сылын аайы ыытыллар Аммосовскай ааҕыыларыгар бэлэмнэнии үлэтэ бара турар.

А. КУЛИЧКИНА, Хатырык

Барылы дьүүллэһии

ИҺЭ ИСТЭЭХ ГЕКТАР

«1 гектар» барыл бигэргэннэ. Үһүк илин уокурукка биир гектар сири 2016 сыл ыам ыйын 1 күнүттэн ылыахтарын сөп. Онно этэллэринэн, 1 гектар диэн биир киһи нуормата, ол аата 5 киһилээх дьиэ кэргэн 5 гектары ылар быраабтаах. Билигин улууспут нэһилиэктэригэр, холобур: 1 ыал уһаайбата 20 суотай бэриллэр, ити нуорма — 2000 кв. миэтэрэҕэ тэҥнэһэр, онтон 1 гектар сир 10000 кв.м. буолар, ол аата биһигинэн 5 ыал уһаайбатын саҕа иэннээх сир бэриллэр. 1 киһиэхэ — оччотугар 5 киһилээх дьиэ кэргэн 25 ыал уһаайбатын саҕаны ылар.

Ил Дархан уонна барылга этиинэн буоллаҕына, сири 5 сыл болдьохтоон аналынан туһаҕа таһаарыахтаах, туох да кэһиини оҥорбот буоллаҕына арендаҕа эбэтэр бас билиигэ босхо бэриллэр. Саҥа сири ылааччыга ирдэбил чуолкай — учаастак кураанах, атын бас билиигэ киирбэтэх уонна нэһилиэнньэлээх пуунтан тэйиччи буолуохтаах диэн ыйаллар. Чэ, быһата, «Робинзон Крузо» курдук киһитэ-сүөһүтэ суох сиргэ докумуоҥҥа киирбэтэх сир буолар курдук. Ил Дархан этэр: Саха сирин территорията олус киэҥ, киһи атаҕа үктэммэтэх сирэ элбэх. Онон туох да коммуникацията суох, түҥ тыа сир элбэх. Өссө сирин анныгар туох баара биллибэт. Онтон тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар сөптөөх сирдэрбит, бэйэбит өбүгэ саҕаттан тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанан кэлбит буоламмыт бары туттуллаллар диэн Ил Дархан тоһоҕолоон этэр уонна онон олох ыраах, түҥ тыа сирэ эрэ хаалар, түҥ тыаҕа ыыталыан баҕарарын эппит. Ити бырайыак иһэ истээх. Кэлин дьон «Робинзон Крузо» курдук буолбаттара буолуо, алаастаах сирдээх, дьаданҥытык олорор Саха сирин бэйэтин олохтооҕо, били, ситэ докумуоннара суох сирдэрбитин атыылаан, хаамар хонуута, алааһа, ходуһата, оҕуруот сирэ суох хаалар буоллубут быһыылаах. Аҕыс ый тымныылаах, аргыардаах тымныыбыт, били, «бэстилиэнэй дьоруой» күрэхтэһии оонньуутааҕар ыарахан, өлөр-тиллэр «оонньууга» ким да кыттыһан баҕатынан олоро кэлиэ суоҕа. Ити бырайыагынан 1 гектар сиринэн албыннаан дьону аҕалан, олохтоох омугу үтүрүйүү, сирбитин атыылаһыы буолуоҕа. Онно бэлэмнэммит курдук иитэр сүөһүбүтүн эстибит. Дьарыкпыт суох буоллаҕына, 5 солкуобайынан сиэтэ сылдьыахтара.

Ил Дархан тэйиччи, ыраах, түҥ тыаҕа ыыталыахпыт диир да, олохтоохтор бэйэбит сирбитин атыылаан, ыаллаһа олорон, 25-тии уһаайба сири ыллахтарына үтүрүллүөн турдаҕа. Онон иһэ истээх уһук-илин барыла олохха киирэр буолла. Онно биһиги бэлэмнээхпит дуо?

Бу барыл дьүүлгэ тахсыбыта син ыраатта. Үрдүкү салалтабыт сөбүлээбэт курдук да, быстар дьаданҥытык олорор тыа сирин дьоно бастаан ордор сирдэрин атыылыахтара, бастаан нэһилиэк, улуус кытыытыттан, онтон киирэн иһиэхтэрэ, харчыга наадыйан атыылаан иһиэхпит буоллаҕа дии. Дьэ, онно сөптөөх сокуоннаахпыт дуо? Кэлиилэр эмиэ Арассыыйа дьоно, кыайан барытын көҥөнөр кыаҕыҥ суох. Ырыынак сокуона «Атыылаа-атыылас» диэн буолбатах дуо? Сирбит 30%-на эрэ докумуоннаах диилэр.

Ил Түмэн депутаттара куойаларыгар-маҥкыларыгар оҕустара, дириҥник, ырааҕы толкуйдуу иликтэр. «Хас биирдии субъект уратыларын учуоттууллара ирдэнэр», — диэн Ил Дархан этиитигэр боростуой норуот эрэнэр курдук олоробут. Дьэ, хайдах буолар?

К. ЕРЕМЕЕВ, Кыһыл-Сыыр с.

Доруобуйа баар — күндү баай

ХАННА ТӨРҮӨХХЭ?

«Нам роддомун туһунан отзывта биэриҥ эрэ баһаалыста. Усулуобуйа хайдаҕый? Сотору оҕолонобун. Куоракка барыахпын баҕарабын, ол эрэн ыксаатахпына Намҥа да киирэр буоллаҕым. Эбэтэр Нам роддомугар хаалабын дуу? Оҕоломмут кыргыттар ити боппуруоска сыһыаннаах санааҕытын–билиигитин үллэстиҥ эрэ. Душ, туалет баар дуо? Медперсонал хайдаҕый? Быраастар төрөөбүт оҕону төһө үчүгэйдик көрөлларүй?» - диэн ис хоһоонноох суруктар Намнааҕы форумҥа бэрт чаастатык көстөллөр. Кэлэр кэмҥэ күн сиригэр саҥа киһини бэлэхтээри сылдьар ийэ киһи айманара, сэрэхэдийэрэ чахчы. Олохтоох роддомтан оҕолонон тахсааччылар хоруйдара эмиэ арахсар: ким эрэ хайгыыр, ким эрэ сэмэлиир. Балаһыанньаны иһиттэн көрөөрү–истээри төрүүр отделение салайааччытын, акушер-гинеколог быраастыын Л.К. Ивановаы кытары көрсөн сиһилии кэпсэттим.

Корр.: Лена Константиновна, роддомҥа биир сыл иһигэр хас оҕо күн сирин көрөрүй?

Л.К.: Былырыын 383 оҕо төрөөн, республика үрдүнэн саамай үрдүк көрдөрүүлээх этибит. Онтон быйыл, бүгүҥҥү туругунан 302 оҕо төрөөтө, арааһа кризистэн сылтаан аҕыйаатылар быһыылаах.

Корр.: Оҕо травматын, өлүүтүн статистиката хайдаҕый? Бу тугу кытта сибээстээх буолаччыный?

Л.К.: Былырыын итинник быһыы тахсыбатаҕа. Инники сылларга икки түбэлтэ буола сылдьыбыттаах, сүрүн биричиинэ — оҕо кэмин иннинэ (преждевременно) төрөөн, этэ-хаана ситэ сайдыбатаҕыттан буолар. Кэмин иннинэ төрөөһүн биричиинэтэ элбэх, үгүс өттүгэр ийэ иһигэр (внутриутробнай) инфекцияҕа хаптарбытыттан тахсар.

Корр.: Быраас сыыһа-халты туттар түгэннэрэ Нам роддомугар төһө бааллар дуо?

Л.К.: Итинник түгэннэр биһиэхэ буолбатахтара. Төрөөһүн хаамыыта (родовой процесс) ийэ доруобуйатыттан, олоҕун майгытыттан тутулуктааҕын өйдүөххэ наада.

Корр.: Бүгүҥҥү күҥҥэ дьахтар төрүүр отделениетыгар хас акушер үлэлиирий? Ханнык быраастар дежурстволыыллар дуо? Кинилэр тустарынан кыратык билиһиннэр эрэ: стажтара, квалификациялара. Сурах нөҥүө иһиттэххэ, кадровай хамсааһын буолбут үһү дии.

Л.К.: Улахан уларыйыы суох, акушердарынан Розалия Прокопьевна Черкашина 25 сылтан үөһэ, Марфа Анатольевна Данилова 20-чэ сыл, Сивцева Анастасия Михайловна 10 сыл стажтаах специалистар үлэлииллэр. Ону таһынан Яна Юрьевна Жиркова 5 сыл стажтаах, уруккута Дьокуускай роддомун акушера үлэлиир уонна Саввина Лариса Борисовна диэн бастакы сылын үлэлиир эдэр акушердаахпыт. Акушердары кытта дежурнай быраастар төрөөһүн хаамыытын хонтуруоллуулар: күнүскү өттүгэр мин баарбын, түүнүн - Дьяконова Туяра Николаевна, Атласова Лена Ивановна, Шапошникова Сардаана Антоновна, Атласова Раиса Юрьевна.

Корр.: Үлэҕитигэр сыһыаннаах ханнык экстремальнай балаһыанньаларга бэлэмнитий? Ханныкка бэлэмэ суохху туй?

Л.К.: Медицинскэй тэрилбит аныгы ирдэбиллэргэ толору эппиэттэһэр, «Банк переливания крови» диэн отделениелаах буолан (хаан тутабыт, онно R-масса, плазма тоҥоруллубут көрүҥнэрэ бааллар) ханнык баҕарар ситуацияҕа бэлэммит.

Корр.: Роддомҥа кесарево көмөтүнэн төһө элбэх дьахтар төрүүрүй? Кесаревоны ким оҥороруй? Ханнык анестезиянан ордук туттаҕытый? Төрүүр дьахтарга анестезия көрүҥүн таллараччыгыт дуо?

Л.К.: Уопсай оҕо төрөөһүнүттэн 15 % иһинэн кесарево көмөтүнэн оҕолоноллор. Үгүс өттүгэр инники кесарево көмөтүнэн оҕоломмут дьахтар маткатын сиигин туруга кутталы үөскэтэр буоллаҕына, итинник ньыманан төрөтөбүт. Тоҕо диэтэр түллүү саҕана сиигэ хайа ыстанан хаана барыан сөп. Ол эрэн төрүүр дьахтар доруобуйатыттан, сиигин туругуттан көрөн, бэйэтэ төрүүр баҕалаах буоллаҕына хаһан баҕарар утары бара сатыыбыт.

«Кесарево сечение» операцияны бүгүҥҥү күҥҥэ түөрт акушер-гинеколог быраас оҥоробут. 99,9% спинно-мозговой анестезияны туттабыт, бу көрүҥ дьахтар уонна оҕо доруобуйатыгар улахан охсуута суох. Анестезия көрүҥүн талларыы сүрүннээн анестезиолог быраастан тутулуктаах.

Корр.: Ыарыыта суох (комфортнай), дьоннорун кытыарылаах (партнерскай) төрөөһүн түгэннэрэ биһиги роддоммутугар баар буолааччылар дуо?

Л.К.: Оннук практика биһиэхэ баар. Медицинскэй көрдөрүүнэн, ол эбэтэр маҥнай төрөөһүҥҥэ, хаан баттааһына үрдүк буоллаҕына, төрөөһүн хаамыытын эпидуральнай анестезия көмөтүнэн ыарыыта суох оҥорооччубут. Биһиги дьолбутугар үчүгэй анестезиолог быраастардаахпыт. Ону тэҥэ дьоннорун кытыарар түгэннэр эмиэ бааллар, ону биһиги биһириибит.

Корр.: Саҥа төрөөбүт оҕо туругун хас специалист чинчийэн көрөрүй-истэрий?

Л.К.: Саҥа төрөөбүт оҕону күнүн аайы педиатр быраас көрөр-истэр. Стандарт быһыытынан көрүллэр чинчийии барыта ыытыллар. Педиатр туох эмит нуорматтан туораахын баарын быһаардаҕына, эбии бэрэбиэркэҕэ ыытыан сөп.

Корр.: Балыыһа аһын кэмэйин ким быһаарарый? Ас таһар дьоно суохтар аччыктыыр түгэннэрин истээччим.

Л.К.: Үбүлээһин ОМС (бул-гуччулаах медицинскэй страхование) нөҥүө ыытыллар. Аһыыр ас ыарыһахтар медицинскэй көрдөрүүлэринэн арахсар, ол курдук 15 №-дээх уопсай, 9 №-дээх быар, 7 №-дээх бүөр ыарыһахтар остуоллара диэн баар. Уонна төрөөн сытар дьахталларга анал остуол эмиэ баар. Алтынньы ыйга кыаммат араҥаларга киирсэр хат дьахталлар аһыыр астарын тупсарыыга сайаапка биэрэн олоробут. Ахсынньыга бу боппуруос быһаарыллан, аһыыр ас кээмэйэ элбиэхтээх.

Корр.: Төрүүр отделениеҕа суунар усулуобуйа суоҕа кистэлэҥ буолбатах. Ону быһааларга туох үлэ ыытылларый?

Л.К.: Бу ый бүтүүтэ өрөмүөн ыытыллара күүтүллэр. Онно душтанар кабина оҥоһуллуохтаах. Быйыл үлэҕэ киириэхтээх.

Корр.: Икки отделение тухары — гинекология, паталогия — ыарыһахтарга анаммыт биир эрэ туалет баар. Хат дьахтар доруобуйата, биллэн турар, уустуктардаах. Ити боппуруос быһаарыллыа дуо? Эбэтэр персоналга анаммыт туалеты ыарыһахтар тутталларыгар быһаарыы ылыллыан сөп дуу?

Л.К.: Канализационнай ситим оҥоһуутун туруга эбии туалет оҥоһулларыгар көҥүлү биэрбэт. Персоналга ирдэбил быһыытынан туспа туалет баар буолуохтаах. Ол иһин ити боппуруос бүгүҥҥү күҥҥэ быһаарыллар кыаҕа суох.

Корр.: Саҥа роддом дьиэтэ тутуллар былааннаах дуо?

Л.К.: Оройуон кылаабынай бырааһа ити боппуруоһу туруорсар. Ол эрэн чопчу быһаарылла илик.

Кэпсэттэ Н. АНДРЕЕВА

Комментатор блокнотуттан

ТРЕНЕР КЫАЙЫЫГА СИРДИИР

Сэтинньи 13 күнүгэр Никольскайга «Шортрек», хаҥкы көрүҥэр, улуус күрэхтэһиитэ буолан ааста.

Күрэхтэһиигэ үс нэһилиэктэн 10 спортсмен кытынна. Тоҕо маннык аҕыйах киһи кытынна диэн боппуруос турарый диэтэххэ, бу көрүҥ биһиэхэ, Саха сиригэр, саҥа сайдан эрэр көрүҥ буолар. Улууспутугар былырыыҥҥыттан саҥа саҕалаан эрэбит, улуус комплекснай спартакиадатын программатыгар киирбитэ. Онон кэлэр сылларга бу көрүҥҥэ кыттааччы ахсаана элбиэ диэн бүк эрэллээхпит. Күрэхтэһии түмүгүнэн үчүгэй көрдөрүүнү ситистилэр:

400 м оскуола оҕолоругар бастаатылар: Барашков Дархан (Үөдэй), (43.31)— 1 м., Прокопьев Петр (Хатырык), (46.36) — 2 м., Черноградскай Юра, (Үөдэй), (49.24.)— 3 м. 1000 м улахан дьоҥҥо бастаатылар: Винокуров Евгений (Үөдэй), (2.03.90) – 1 м., Максимов Вячеслав (Х-Арыы), (2.32.81.) – 2 м., Протопопов Андриан (Х-Арыы), (2.35.28.) – 3 м.

Остуол тенниһэ

Сэтинньи 14 күнүгэр улуус комплекснай спартакиадатын чэрчитинэн остуол тенниһигэр улуус нэһилиэктэрин икки ардыларыгар күрэхтэһии буолан ааста.

Күрэхтэһиигэ барыта 12 хамаанда, 84 спортсмен кытынна. Улууска остуол тенниһин сайыннарар баҕаттан, бу күрэхтэһиигэ кыттааччы ахсаанын элбэттибит, сүннүнэн оҕо ахсаанын киллэрэн биэрдибит, тоҕо диэтэргит, ааспыт күрэхтэһиилэргэ улуус чиэһин аҕа саастаах дьоннорбут көмүскээн кэллилэр – ол кистэл буолбатах. Кэлэр өттүгэр кылаабынай сыалы-соругу бу хайысхаҕа эдэр ыччакка ууруохха наадатын өйдөөн, нэһилиэк хамаандалара оскуола оҕолорун кытыннарбыттара хайҕаллаах суол. Бары да буолбатар син оонньуон сөптөөх оҕолор бааллар эбит диэн, бу спорду сэҥээрээччилэр бэлиэтии көрдүлэр. Күрэхтэһии түмүгэ хамаандаларынан маннык буолла. Улахан нэһилиэктэргэ үс иһигэр киирдилэр: Ленскэй нэһилиэк – 1 м., Хамаҕатта – 2 м., Х-Арыы – 3 м., Кыра нэһилиэктэргэ бастаатылар: Никольскай – 1 м., 2- Хомустаах – 2 м., Бөтүҥ – 3 м.

Маны тэҥэ остуол тенниһигэр

Чэпчэки атлетика Бочкарев Радик — 2 м., Готовцев Айтал -3 м., тренер К.М. Шелковникова

саҥа федерация састааба талыллан үлэтин саҕалаата, бэрэссэдэтэл П.Л. Федоров, толорооччу директор П. Соловьев. Онон кэлэр сылга саҥа федерацияттан тахсыылаах үлэни кэтэһэбит.

Хапсаҕай

Сэтинньи 14 -15 кк. Дьокуускай куорат «Модун» СК хапсаҕайга бырааттыы Ноговицыннар бириистэригэр күрэхтэһии буолан ааста.

Манна Нам улууһуттан 80 кг Софронеев Игорь бастаата.

Сэтинньи 14-15 кк. Дьокуускай куорат «Триумф» СК «Дети Азии» оонньуу «Старты надежд» диэн иккис сүүмэрдиир күрэхтэһиитэ буолан ааста.

Бу күрэхтэһиигэ 20 улуустан 285 эдэр, кэскиллээх, иннникигэ эрэлларбит илин-кэлин түһүстүлэр. Күрэхтэһиигэ Нам улууһуттан 34 РСДЮСШорга дьарыктанар оҕо киирэн икки күн устата сыралаах күрэхтэһиилэрэ үчүгэй түмүктэри аҕалла.

Ол курдук 60 м 2000-2001 с.т. кыргыттарга Антипина Оксана (Х-Арыы) – 3 м. (8.40.) тренер Никифоров Р.А.

2002-2003 с.т. уолаттарга 60 м Яковлев Айсен (ХСФЛ) – 3 м. (9.97.), тр. Гоголева Н.М. 200 м 2000-2001с.т. уолаттарга Адамов Егор (НУГ) – 1 м. (25.80), тр. Кейментинов Н.А.

600 м 2002-2003 с.т. уолаттарга Бочкарев Радик (НУГ) – 2 м. (1.44.59.), Готовцев Айтал (НСОШ-2) – 3 м. (1.47.79), тр. Шелковникова К.М.

3000 м 1998-1999-2000 с.т. кыргыттарга: Трофимова Айталы (НСОШ-1) – 3 м. (11.23.22), тр. Шелковникова К.М.

Эстафета: 2002-2003 с.т. уолаттар - кыргыттар 4х200 м Нам улууһун хамаандата – 3 м. 2000-2001с.т. уолаттар- кыргыттар 4 х 200 м Нам улууһун хамаандата – 2 м. Үһүну ыстаныыга Адамов Егор (НУГ) 6.00 м ойон иккис миэстэни ылла.

Бу күрэхтэһии түмүгүнэн Намылова Женя, Антипина Оксана «Дети Азии» норуоттар икки ардыларынааҕы оонньуу кандидаттарынан буолан, Дьокуускайга сборга хааллылар. Маны таһынан 10 оҕобут сэтинньи 27-30 кк. Хабаровскай куоракка буолуохтаах Үһүк Илин регион күрэхтэһиитигэр бараары бэлэмнэнэ сылдьаллар.

2014 с. үлэтин саҕалаабыт ГБУ ДО РС(Я) РСДЮСШ араас таһымнаах күрэхтэһиилэргэ аҥардас улууска, республикаҕа эрэ буолбакка, Россия, аан дойду күрэхтэһиилэригэр тиийэ үчүгэй түмүктэри көрдөрөн эрэллэр, онон кэлэр өттүгэр өссө да эрэнэбит – эдэр, кэскиллээх спортсменнарбыт кыайыы үрдүкү пьедесталыгар тахсан иһиэхтэрэ. Оҕолорбут бу улахан ситиһиилэрэ тренердэр кыһамньылаах үлэлэриттэн тахсар.

И. УВАРОВСКАЙ – КҮРҮЛГЭН

Улуус нэһилиэктэригэр

КЭНСИЭР КЭҺИИЛЭЭХ КЭЛЛИЛЭР

Кыһыммыт барахсан кыһарыйан оҕону-уруулу, улахан да дьону сылаас дьиэлэргэ хаайда. Бу кэмнэргэ культура дьиэтин үлэһиттэрэ үлэлэрэ-хамнастара өссө күүһүрэр. Бу ааспыт өрөбүлгэ, сэтинньи 14 күнүгэр, Хамаҕатта «Түһүлгэ» СК дьоро киэһэ буолан ааста. Ол курдук, Хамаҕатта нэһилиэгин Ытык киһитэ, Учууталлар учууталлара Касьянова Елизавета Михайловна төрөөбүтэ 70 сааһын уонна 50 сыллаах үлэтин үбүлүөйүн чиэстээһин ыытылынна. Бу улахан тэрээһиҥҥэ кыттыыны ыла кэлбиттэр: Дьокуускай куораттан Елизавета Михайловнаны өйөөннөр билигин бииргэ ыллыы-туойа сылдьар дьүөгэлэрэ Болгарияҕа, Италияҕа, Дьокуускайга ыытыллыбыт фольклорнай фестиваль хас да төгүллээх дипломаннара уонна кыайыылаахтара, «Золотой орфей» бириис хаһаайыттара, «Чараҥ» ветераннар ансамбллара, ону кытта Чита куоракка буолбут «Не стареют душой ветераны» эр дьоннор хордарын кыайыылаахтара «Өрөгөй» ансамбль чилиэннэрэ. Бу ансамбллары салайан илдьэ сылдьаллар: педагогическай үлэ ветерана, Учууталлар учууталлара, ырыа айааччы Агафья Васильевна Яковлева уонна ССРС культуратын туйгуна, «Гражданскай килбиэн» бэлиэ хаһаайына Ефросинья Михайловна Иванова. Ырыалары уонна хордары баянынан доҕуһуоллуур Саха республикатын культуратын үтүөлээх үлэһиттэрэ, РСФСР үөрэҕириитин туйгуна Иван Иванов. Кэнсиэри салайан ыытааччы Саха сирин үтүөлээх учуутала Лидия Васильевна Петрова.

Урутаан эттэххэ, ыалдьыттарбыт кэнсиэрдэрэ олус үрдүк таһымнаахтык барда. Ону барытын эридьиэстии барбаппын. Бары да талааннаах ырыаһыттар хомуллубут буоланнар икки чаас ааспытын билбэккэ да хааллыбыт.

Үбүлүөйдээх Елизавета Михайловна бэйэтин дьонун-сэргэтин иннигэр, сценаҕа, үс төгүл тахсан элбэх ырыаны ыллаата. Ол аайы таҥаһасаба уларыйан, куолаһа ордук чөлөрүйэн иһэргэ дылы буолла. Кини үөрэппит оҕолоро учууталларыгар ырыа кэһиилээх кэлэннэр эҕэрдэлээтилэр. Билигин аатыран ыллыы сылдьар «Намыына» дьахталлар хордара (Никольскай) кэлэннэр кэнсиэри өссө тупсаран биэрдилэр. Сандыр Находкин салайар «Тыыннаах дорҕоон — Хамаҕатта» ВИА оонньоон ньиргиттэ.

Кэнсиэр кэнниттэн Елизавета Михайловна үөрэппит оҕолоро, бииргэ үлэлээбит дьүөгэлэрэ, атастара-доҕотторо, аймах-билэ дьонноро сыанаҕа тахсаннар тыыннаах сибэкки дьөрбөтүнэн көмөн кэбистилэр. Оҕус тардыытынан элбэх бэлэхтэри-туһахтары туттардылар.

Бу тэрээһин саалаҕа туруоруллубут быыстапкалары көрүүттэн саҕаланна. «Чараҥ суһума» хаартысканан быыстапканы Л.В. Петрова (Дьокуускай) туруорда. «Алтан кут» алтантан харысхал оҥоһуктарын Михаил Касьянов оҥорон аҕалан көрдөрдө, «Күһүҥҥү киһи күлбүтүнэн» ас-үөл атыыта тэрилиннэ. «Өбүгэлэрбит үгэстэринэн» остуол оонньуулара — хаамыска, хабылык ыытылынна.

Тыыннаах музыка доҕуһуолунан дьиэлээхтэр ыалдьыттарын кытта өргө диэри үҥкүүлээтилэр, оонньоотуларкөрүлээтилэр. Кэлбит ыалдьыттары Хамаҕатта орто оскуолатын автобуһа (дир. Дьяконов А.М.) куоракка буорбосхо киллэрэн биэрдэ.

«Үтүө санаа» киэһэтиттэн киирбит үбү саҥа оскуола тутуутугар биэрдилэр.

Егор ФЕОФАНОВ, Хамаҕатта

ҮЛЭНИ ТАПТЫЫРГА ҮӨРЭППИТЭ

Мин аҕам Москвитин Егор Николаевич 1906 сыллаахха Нам улууһун Хамаҕатта нэһилиэгэр «Отой» алааска төрөөбүтэ. Бииргэ төрөөбүттэр иккиэлэр. Бырааата Москвитин Степан Николаевич Дьокуускайга рабфакка үөрэнэн, бүтэрэн баран 1941 с. сэриигэ ыҥырыллан баран сураҕа суох сүппүтэ. Кэргэннэммэтэх. Хаһан, ханна өлбүтэ, көмүллүбүтэ биллибэт.

Аҕам аҕата Москвитин Николай («Чус») Хамаҕаттаҕа «Отой» алааһыгар олорбуттар. Аҕатын бииргэ төрөөбүт бырааата Москвитин Иннокентий («Боообой»).

Аҕам ийэтэ Өлөксөөс төрөппүттэрэ Нам улууһун Партизан нэһилиэгэр алааска «Туора Күөл» сайылыгын аттыгар олорбуттар. Эбэбит Өлөксөөс бииргэ төрөөбүт бырааата Лаврентьев Дьуона Прокопьевич («Муостаах») оҕонньор (1876 с. төр.). Кини дьиэтигэр Партизаҥҥа биһиги Таастаахтан көһөн киирэн баран олорбуппут.

Аҕам ликбезкэ үөрэнэн үчүгэйдик ааҕар, суруйар буолбут. Бастакы кэргэнинээн Хатыҥ-Арыы нэһилиэгиттэн төрүттээх Тихонова Мария Павловналыын 1933 с. холбоспуттар. Хатыҥ-Арыы нэһилиэгин «Титиктээх», «Бүөгүр» диэн алаастарынан олорбуттар. Үс оҕолонон баран икки оҕолоро өлбүтүттэн арахсыбыттар. Аҕам иккиһин Кэтириис диэн Хатыҥ-Арыы нэһилиэгин кыыһын кэргэн ылан, Роза диэн кыыстаммыт. Бу кэргэнэ оҕотунаан аҕам сэриигэ сырыттаҕына өлбүттэр.

Аҕам 1932 с. Нам райпотугар

продавеһынан киирбит. 1934-1941 сс. «Искра» колхозка кыладыапсыгынан, учуотчугунан үлэлээбит. 1941 с. атырдьах ыйын 10 күнүгэр Аҕа дойду сэриитигэр ыҥырыллар. Бастаан Читаҕа сулууспалыыр, онтон 1942 с. Калининскай фроҥҥа тимир суол тутуутугар 3 ый үлэлиир. Ол кэнниттэн Даурия станциятыгар 205 стрелковай полк 3-с ротатыгар сулууспалаабыт. 1945 сыл Японияҕа Хайгар куоракка сэриини түмүктүүр. Икки мэтээллээх сэриитэн төннүбүт. 1945 с. ахсыннаы ыйга дойдутугар кэлбит. Сэриигэ сырыттаҕына аҕата, кэргэнэ оҕотунаан өлбүттэр.

Сэриитэн кэлэн баран Нам райпотугар үлэҕэ киирэн, Таастаахха продавеһынан үлэлии тахсар. Онно ийэбинээн — Аргунова Ефросинья Михайловналыын билсэн 1946 сыллаахха ыал буолаллар. «Дьоллоох киһи буоламмын сэриитэн тыыннаах кэлэн, эһиги ийэҕитин көрсөн ыал буолан үчүгэйдик олоробун», — диэн дьылҕатыгар махтанара. Мин ийэбинээн барыта алтата оҕоломмуттарыттан, икки оҕо кыраларыгар өлбүттэр.

1954 сылтан Жданов аатынан колхозка кыладыапсыгынан үлэлиир. Кэлин бу колхоз бөдөҥсүйэн «Нам» совхоз буолбутун кэннэ киин нефтебазаҕа заправщигынан, кэлин совхоз кыладыапсыгынан үлэлээбитэ. 1966 с. пенсияҕа тахсан баран сайын оҕуруокка биллиилээх оҕуруотчут А.Н. Парников биригээдэтигэр, кыһынын кулуупка, детсадка хачыгаарынан үлэлээбитэ. Маннык 1977 с. диэри үлэлээбитэ. Партизаҥҥа маҕаһыыҥҥа атыыһыт суох буолбутугар сылтан ордук атыыһыттыы сылдьыбыт түгэнэ кытта баар. Бары үлэтигэр ис сүрэҕиттэн кыһаллан үлэлиирэ. Биһигини барыбытын үлэни таптыырга ииппитэ. Аҕабыт 1978 с. атырдьах ыйыгар ыалдьан өлбүтэ.

Оҕолоро, бары сиэннэрэ үөрэхтэнэн идэ ылан дьон тэҥинэн үлэлии сылдьаллар. Аҕам Москвитин Егор Николаевич аатын билигин 3 оҕото, 12 сиэнэ, 20 хос сиэннэрэ ааттаталлар, олоҕун салгыыллар.

Улахан кыыһа Р.Е. АРГУНОВА, педагогическай үлэ ветерана, Партизан нэһилиэгин бочуоттаах гражданина, 2015 сыл

ЭБЭБИН СУОХТУУБУН

Мин хос эбэм 1932 сыллаахха ыам ыйын 22 күнүгэр Дьокуускай оройуонун Тулагы нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Оҕо сааһа Аҕа дойду сэриитин ыар кэмнэригэр ааспыта. Оччотооҕу кэмҥэ оонньооботох оҕо саастаах оҕолору кытта тэҥҥэ барыта фронт туһугар диэн 9-10 сааһыттан улахан дьону кытта тэҥҥэ «Тулагы килдьэм» колхозка араас үлэҕэ күүскэ үлэлээбитэ. Үтүө суобастаах үлэтэ сыаналанан Сталин төбөлөөх мэтээлинэн, элбэх юбилейнай мэтээллэринэн наҕараадаламмыта туоһулууллар.

Хос эбэм 1953 с. хос эһэбин Федоров Егор Савичтыын көрсөн холбоһон, Нам оройуонугар Кыһыл-Дэриэбинээҕэ ыал буолан быр-бааччы олорон 6 оҕону күн сирин көрдөрбүттэрэ. Хомойуох иһин, эһэм эрдэ бу күн сириттэн барбыта, онон эбэбитинээн баара-суоҕа 19 сыл бииргэ дьоллоохтук олорбуттара. Эбэбит 40 сааһыгар 6 оҕолоох огдообо хаалбыта. Бу кэмҥэ совхозка, 70-80 сылларга ынахсүөһү элбэҕэ, үлэ-хамнас сэбиэскэй кэм быһыытынан күөстүү оргуйара. Эбэбит ыанньыксытынан, ньирэй көрөөччүнэн, кэнники наар үүт туттараччынан пенсияҕа тахсыар диэри үлэлээбитэ. Ону таһынан нэһилиэк общественнай олоҕор актыыбынайдык кыттара, сценаветерана, олохха актыыбынай позициялаах буолан уһуннук профком председателинэн айымныылаахтык үлэлээбитэ. Нэһилиэк олоҕо тупсарыгар, дьон кыһалҕатын ис сүрэҕиттэн ылынара, ыалдьара, ол да иһин нэһилиэк, улуус депутатынан хас да төгүл талыллан үлэлээбитэ. Эбэбит үтүө-мааны майгылаах, төһүү үлэһит, минньигэс астаах, иистэнньэҥ бастыҥа, барыны бары сатыыр сатабыллаах хаһаайка, дьиҥнээх саха далбар хотуна этэ.

Мин эбэм кыралаан хоһоон суруйар этэ. Онтон биир дьүөгэтигэр анаабыт хоһооно:

Сатаан салайынар сатабыллаах санаалаах,
Санаатын ситиһэр самныбат саргылаах,
Барыны баһылыыр баараҕай баҕалаах,
Үтүөҕэ тардыһар үлүскэн өйдөөх.
Эдэрдэргэ эйэҕэс, кырдьаҕастыын кыттыһар,
Элэккэй майгылаах, эриэккэс бэйэлээх.
Эргиччи бу маннык үтүөҕэ тардыһар,
Көрүүгэ кыттыһар, өрөгөй үктэллэн.
Алгыһым миэннэрэ эйиэхэ тиийиэхтин,
Үйэ-саас тухары өйдөбүл буолуохтун.

Мин ЭБЭБИН ОЛУС күүскэ таптыыбын, ытыктыыбын, СУОХТУУБУН.

Таня МЕСТНИКОВА, НУГ, 5 «в» кыл.

ИККИ СЭРИИ КЫТТЫЫЛААҔА

Мин хос эһэм Данилов Гаврил Васильевич 1917 сыллаахха Уус – Алдан оройуонугар Орто – Эбэ диэн сиргэ төрөөбүт. Кини 1939 сылтан 1942 сылга диэри олохтоох сэбиэт бэрэссэдээтэлинэн үлэлии сырыттаҕына армияҕа ылбыттар. 1942 сылтан 1946 сылга диэри сэриигэ сылдьыбыт, бастаан 1942 – 1945 сылга диэри фашистары кытта сэриигэ зенитнай часка сулууспалаабыт. Онтон 1945-1946 сылларга Халкин – Голга Японияҕа сэриилэспит.

Саха саллаатын аатын түһэн биэрбэккэ сылдьыбытын наҕараадалара туоһулууллар: «За боевые заслуги», «За отвагу», «За победу над Германией», «За победу над Японией» уонна элбэх юбилейнай медаллардаах. «Орден отечественной войны» I – II степеннээх орденнардаах этэ.

Хос эһэм Гаврил Васильевич эдэр кэмнэригэр убайдарыттан ордук күүстээхтэрэ, үлэтигэр бэйэтин харыстаммакка үлэлиир, ыарахантан чаҕыйан турбат киһи этэ. Сэрии кэнниттэн 1946 – 1947 сс. «Арыылаах» колхоз, Булуҥҥа спорткомитет бэрэссэдээтэлинэн, МТС-ка ыччакка политтэрийэччинэн, 1952 с. өр кэмнэ, пенсияҕа тахсыар диэри, милииссийэҕэ үлэлээбит. Ол үлэлиир сылларыгар ыалдьан инбэлиит буолбут. Кэлин Уус-Алдан быткомбинатыгар слесардаабыт, ССКП чилиэнэ.

Кэргэнэ Марфа Иннокентьевналыын икки оҕоломмуттара: Луиза уонна Гаврил. Луиза кэргэнинээн Сивцев Егор Семеновичтыын Бороҕоҥҥо олорбуттара, Мария диэн кыыстаммыттара,3 сиэннэммиттэрэ, билигин 2 хос сиэннэр улааталлар. Луиза Гаврильевна Мүрү оскуолатыгар олоҕун устата учууталлаабыт, интернакка иитээччинэн үлэлээбит. Гаврил Гаврильевич Хабаровскайга физкультурнай институту бүтэрбитэ. Кэргэнинээн Ульяна Семеновналыын Намҥа олохсуйбуттара, 5 оҕолоохтор: Вася, Луиза, Муся, Дуня, Лена, 14 сиэннээхтэр.

Кини 1992 сыллаахха дойдутугар ыалдьан өлбүт. Биһиги хос эһэбитинэн киэн туттабыт. Кини орденнарын, медалларын курутун көрө сылдьыахпыт.

Түмүгэр этиэм этэ – Кыайыыны уһансыбыттары мэлдьи өйдүү – саныы, көрө – истэ сылдьыахха. Биһиги кинилэр сыдьааннара, кэнчээри ыччаттара буоларбытынан киэн туттуохтаахпыт.

Саллаакка сурук

Дороообо, эһээ Хабырыыс!

Мин эн хос-хос сиэниҥ Адриана суруйабын! Мин эйигин Кыайыы 70 сыла буолбутунан эҕэрдэлиибин! Бу күн үөрүүлээх даҕаны, хомолтолоох даҕаны. Үөрүүлээх, тоҕо диэтэр, биһиги сирбитигэр эйэлээх олох буолбута, түөрт уон биэс сыллаахха Кыайыы өрөгөйдөөх үтүө күнэ үүммүтэ. Оттон хомолтолооҕо диэн, сэрии иэдээнэ, алдьархайа буолар. Эһиги бу хаан тохтуулаах күннэри ааспыккытын билэбин. Тыһыынчанан эдэр уолаттар, дьиэлэрин, чугас дьонун хаалларан, сэриигэ барбыттара. Фроҥҥа барбыттара дойдуларын көмүскүү, дьиэ кэргэннэрин, дьиэлэрин. Кинилэр истэригэр эн эмиэ баар этиҥ – мин хос эһэм! Ол саҕана баара-суоҕа 25 эрэ саастааҕыҥ...

Эбэм сэрии туһунан кэпсээниттэн, түөрт сыл өлөр-тиллэр ыккардынан олох ыараханын, элбэх өлүү-сүтүү баарын билбитим. Кыайыыны бэрт эрэйинэн, тыһыынчанан саллаат олоҕун толук ууран ситиспиккитин. Эн сэрии бүтүөр диэри сылдьыбыккын: Японияттан Германияҕа диэри. Элбэх табаарыстаргын сүтэрбиккин. Ол гынан баран, син-биир сэриилэһэ туруохтааххын, кинилэр бары билэллэр, эн бэйэҥ дойдуҥ, оҕолоруҥ, кэргэниҥ туһугар сэриилэһэргин. Эн хорсун буойун буоларгын орденнарыҥ уонна мэтээллэриҥ туоһулууллар: «За боевые заслуги», «За отвагу», «За победу над Германией», «За победу над Японией» уонна элбэх юбилейнай мэтээллэрдээххин. «Орден отечественной войны» I-II степеннээххин.

Элбэх сыллар-күннэр аастылар. Билигин биһиги саха киһи сиэринэн этэҥҥэ эйэлээх олохха олоробут. Эбэлээх эһэм Хамаҕатта нэһилиэгэр көспүттэрэ. Хамаҕатта нэһилиэгэ элбэх киһи сөбүлээн олохсуйар дойдута. Үс оскуола баар - музыкальнай, саха-французскай лицей, орто оскуола уонна ону таһынан икки детсад. Онтон мин, эн уолуҥ Гаврил Муся диэн кыыһын оҕотобун, ол аата эйиэхэ хос-хос сиэнэбин. Бииргэ төрөөбүт төрдүөбүт. Эбэлээх эһэм үчүгэйдэр, билигин кинилэр уон түөрт сиэннээхтэр. Мин билигин Хамаҕатта саха-француз лицейин 6 кылааһын туйгун үөрэнээччитэбин, үөрэхпэр наһаа кыһаллабын. Ийэм балыыһаҕа үлэлиир, онтон аҕам куоракка «Водоканалга» үлэлиир. Балтыларым Кристина иккис кылаас үөрэнээччитэ, балтылаах бырааатым билигин дьиэлэригэр олороллор детсадка киирэ иликтэр.

Билигин биһиги үйэбитигэр компьютер, планшеттар, сотовай телефоннар баар буоллулар. Билигин олох тупсан турар, ас-таҥас дэлэй, билиҥҥи үйэҕэ туох барыта баар, үлэлиэххэ, үлэни кыайыахха эрэ наада. Эбэм этэрин курдук, үлэни дьолунан ааҕыахха наада. Кыра да кыһалҕаны кыайымаары гыннахпына, эһэм сэриигэ сылдьыбытын санаан кэлэбин уонна кыһалҕабын кыайабын. Эһиги фашистары кыайаҥҥыт биһиги дьоллоох оҕо саастаахпыт. Эһиги хорсун быһыыгытынан биһиэхэ холобур буолаҕыт. Махтал эһиэхэ эдэр көлүөнэттэн! Эйигинэн киэн туттабын, биһиги дьиэ кэргэн ийигин умнуо суохпут, эн ааккын үйэтитиэхпит!

Хос-хос сиэниҥ Адриана ДАНИЛОВА ХСФЛ 6 кылаас, «Репортер» түмсүү

ДЬОҢҥО АНАММЫТ ОЛОХ

Мин хос эһэм Слепцов Иннокентий Иннокентьевич икки улуу өрүс — Лена уонна Алдан икки ардыгар турар кэрэ айылҕалаах Арбын нэһилиэгэр 1924 сыллаахха балаҕан ыйын 15 күнүгэр төрөөбүтэ. Сэрии иннигэр Хатырык оскуолатын сэттэ кылааһын бүтэрбитэ. Саҥа олохха үөрэ-көтө үлэлии сырыттахтарына биһиги Ийэ дойдубутугар Гитлеровскай Германия сэриинэн саба түспүт.

Эһэм 1943 с. бэс ыйын 17 күнүгэр бэбиэскэ тутан Чита уобалаһыгар 210-с дивизия 582 стрелковай полкатыгар тиийбитэ. Кини бэргэнник ытар дьоҕурдааҕын таба көрөн, 644 стрелковай полкаҕа снайпердар роталарыгар снайперынан ылбыттара. Бу сэриигэ эһэм бииргэ төрөөбүтэ Слепцов Гаврил Иннокентьевич атаҕын буулдьа тоҕо тэбэн аҥар атаҕа суох баа-һыран кэлбит. Эһэм 1945 с. бэс ыйын 25 күнүгэр диэри снайперынан сылдьыбыта. Ол кэнниттэн Монголияҕа, Кытайга 1945 с. Японскай милитаристары утары сэриигэ пулеметчигынан кыттыыны ылбыта. Уһун түөрт сылы быһа сэриигэ сылдьыбыт саха хорсун саллаата 1947 с. муус устар ыйга төрөөбүт дойдутугар эргиллэн кэлбитэ.

Эһэм төрөөбүт колхоһугар кэлэн үлэлиир. Хас күн ахсын от охсуутугар 2-лии гектар сири охсон бар дьону сөхтөрбүтэ, билигин да уос номоҕуттан түспэт. Кини от охсорго бэйэтэ оту кэбиһэр Исаков диэн агрегаты оҥорбута республика тыатын хаһаайыстыбатыгар туһалаабыта. Нэһилиэккэ уот дизелин станциятын аан бастаан кини үлэлэппитэ. Ойбонтон ууну носуоһунан оботторон, хотон иһигэр емкоска куттарыыны оройуоҥҥа бастакынан олохтообута. Токарь-сварщик буолан ититэр системаҕа, техникаҕа маастар этэ. Уу мотуорун оҥочотуттан саҕалаан баржаны соһор катерга моториһынан олоҕун тиһэх күнүгэр диэри үлэлээбитэ. Маны таһынан, кини нэһилиэк музыканынан биллэрэ. Мин эһэм дэгиттэр талааннаах, мындыр сүрэхтээх киһи этэ.

1973 с. Үлэ Кыһыл Знамята уордьанынан наҕараадаламмыта. Оттон сэриигэ кыттыбытын 8 мэтээл кэрэһэлиир. Биһиги дьоллоохтук олорорбут туһугар эһэм элбэх сыратын биэрбит. Билигин Арбын нэһилиэгэр киин уулусса мин эһэм аатын сүгэр. Ити уулуссаҕа кини олоҕун тухары үлэлээбит катера пааматынныык буолан турар. Мин эһэм Иннокентий Иннокентьевич эйэлээх олоҕу уһансыбыта. Мин эһэбинэн киэн туттабын.

Алеша СЫРОМЯТНИКОВ, улуустааҕы гимназия 5 кылааһын үөрэнээччитэ

ЫРА САНААНАН САЛАЙТАРАН

Саха республикатын үөрэҕириитин туйгуна, 2007 с. республика Президенин Гранын хаһаайына Марианна Дмитриевна бу күннэргэ олоҕун биир дьоһун кэмин - 50 сааһын бэлиэтиир. Бу кэрэ бэлиэ датаны кини өссө улахан ситиһиилэринэн көрүстэ. Россия 1000, Саха сирин 11 учууталын иһигэр киирсэн, РФ Президенин Гранын ылар үрдүк чиэскэ тигистэ. Бастыҥ учуутал быйыл алтынньыга буолбут Саха сирин учууталларын, педагогическай общественноһын XIII съезтэрин кыттыылааҕа. Бу иккис төгүлүн сылдьыбыт съеһэ.

Марианна Дмитриевна ураты суоллаах-иистээх учуутал быһыытынан чочуллан, үүнэн-сайдан тахсыыта 20-чэ сыл үлэлээбит Нам начаалынай оскуолатыгар ааспыта. Кини ити сылларын бэркэ диэн өйдүүр, директордарын Егоров Валерий Ефремович, Зырянова Антонида Петровна, завучтарын Полякова Лина Михайловна, Кривошапкина Виктория Петровна тустарынан дириҥ махталынан ахтар.

Мин Марианна Дмитриевна учуутал суолугар аан бастаан үктэниэҕиттэн 2007 сылга диэри учуутал идэтин баһылыырыгар кыттыспыт дьоннортон биирдэстэрэ буоларым уонна кини үлэҕэ дьулуурун, сыһыанын үчүгэйдик билэрим быһыытынан кини туһунан сиһилии суруйуохпун баҕарабын. Ханнык баҕарар киһи идэтин талан, хайдах үлэһит буоларыгар бастакы олугу уурааччыларынан төрөппүттэр буолаллар. Ийэтэ Колесова Евдокия Петровна Үөдэйтэн төрүттээх, ааспыт үйэ 40-с, 50-с сылларыгар Үөдэйгэ – начаалынай, Партизаҥна сэттэ, Намҥа орто оскуолалары бүтэрбитэ. Салгыы производствоҕа үлэлээн баран Саха государственнай университетын тыа хаһаайыстыбатын отделениетыгар 1958-1963 сс. үөрэммитэ. Оччолорго тарбахха баттанар ахсааннаах үрдүк үөрэхтээх специалиһы Карл Маркс колхозка кылаабынай ветврааһынан анаабыттара.

Аҕата ылбыт идэтинэн саа-һын тухары урууттан илиитин араарбакка таһаҕас таһар улахан массыыналарга түүнүкүнү аахсыбакка үлэлээбитэ. Дьэ, итинник үлэни өрө туппут, уопсай дьыала туһугар дириҥ бэриниилээх сэбиэскэй дьиэ-кэргэҥҥэ, кинилэр күннээҕи эйэ-дэмнээх олохторугар бигэнэн, дьоҥҥо-сэргэҕэ үтүө сыһыаннарыгар үөрэнэн, Марианна балтыларын Соняны, Дуняны кытта иитиллэн тахсыбыттара. Марианна Дмитриевна билигин ахтарынан кыра эрдэҕиттэн алын кылаас учуутала буолуон баҕарар эбит. Ол да иһин буолуо, ыаллара Поповтар элбэх оҕолорунаан, балтыларын да кытта үгүстүк оскуолалаах, детсадтаах буола оонньуулларыгар Марианна наар учуутал, баспытаатал оруолун толороро. Онон кыра оҕолор болҕомтолорун тардарга, кинилэри кыайа тутан салайарга оҕо сааһыттан үөрэммит эбит. Кини дьолугар 1981 с. СГУ базатыгар педагогическай факультет аһыллан, 1982-1986 сс. онно үөрэнэн, баҕарбыт баҕатын, ыра санаатын толорон, начаалынай кылаас оҕолорун үөрэтэр үрдүк үөрэхтээх учуутал буолбута. Эдэр учуутал үлэтин Нам орто оскуолатыгар аан бастаан оскуола боруогун атыыллаабыт 20-тэн тахса кырачааннары үөрэтиттэн саҕалаабыта. Хара маҥнайгы хардыылары оҥоруоҕуттан, оскуола салайааччылара уруогар сылдьан сүбэ-ама биэрэллэрэ, сороҕор мөҕөлөрө даҕаны. Били оҕо эрдэҕинэ «оонньоон» учууталлыырын курдук буолбатаҕа, санаата да түһүтэлии сылдьыбыта. Онно Марианнаҕа саамай эрэллээх киһитэ ийэтэ, үлэҕэ буспут-хаппыт, эриллибит, 10-тан тахса сыл ССКП райкомун тэрийэр отделын сэбиэдиссэйинэн үлэлээбит Евдокия Петровна улахан өйөбүл буолбута. Кини туруорсан уонна методист Людмила Егоровна этиитинэн, мин Марианна Дмитриевнаны биир нэдиэлэ устата уруоктарбар сырытыннарбытым, онтон иккис сменаҕа бэйэтин оскуолатыгар тиийэн ол курдук оҕолорун үөрэтэрэ. Орто оскуолаҕа үлэлиир сылларыгар сүбэ-ама, көмөлөһөр учууталларынан завуһун Кириллина Татьяна Ивановнаны, үрдүкү кылаас учууталларын Колесова Ольга Николаевнаны, Бубякина Вера Григорьевнаны ааттаталыыр. Кэлин хайаан да үчүгэй учуутал буолар булгуруйбат санаанан салайтаран үлэлиирин 1987-1991 сс. үөрэх салаатыгар үлэлиир сылларбар билбитим. Биир да семинары көтүппэккэ сылдьар этэ. Саамай тапсан, өйдөһөн үлэлээбит кэмнэрбитинэн, биллэн турар, 16 сыл устата Нам начаалынай оскуолатыгар үлэлээбит сылларбыт этилэр. Марианна Дмитриевна ханнык баҕарар идеялары хабан ылан, саҥа киириилэри өрүкүнэйэ түһэн өйүү охсор, салгыы сайыннарар уһулуччу талааннаах учуутал. Л.В.Занков сайыннарыылаах систематын бэркэ табыллан ылыммыта, билигин да онон ситиһиилээхтик үлэлии сылдьар. Кини кылааһыгар хас да сыл логическай задачалары суоттааһыҥҥа куруһуок ыыппытым. Онтукабытынан балачча ситиһиилэммиппит. 2000 сыллар саҕаланыыларыгар оскуолабыт республикаҕа, улууска ыытыллар математика олимпиадатыгар бастакы миэстэлэртэн түспэт этэ. Оскуолабытыгар ыытыллар республикатааҕы курстарга, улуустааҕы семинардарга элбэх аһаҕас уруоктар былааннарын бииргэ суруйбуппут, уруоктар хайҕанан астынарбыт. Оскуолаҕа Анна Ильинична Ядрихинская кэлиэр диэри араас тэрээһиннэр сценарийдарын үксүн Марианна Дмитриевналыын иккиэн суруйарбыт.

Үчүгэй учуутал буолбут тус бэйэтин сүрүн уратыларын ордук бэлиэтиэхпин баҕарабын. Бастакытынан, оҕолору олус сөбүлүүр, биирдэ да оҕону мөҕөнэтэн эрэрин истибэтэҕим, мэлдьи тэҥнээхтэрин курдук кэпсэтэн, тугу эмэ сыыстахтарына даҕаны табыгастаах баҕайытык оонньуукүлүү курдук ханалытан аһаран кэбиһэр идэлээх. Уруокка Марианна Дмитриевна оркестры салайар дирижер курдук буолааччы. Оҕо барыта сэргэхтик олорор, үлэлиир, сорох түгэннэргэ мөккүөр, айдаан тахсар. Онуоха учууталлара кэмигэр табыгастаах баҕайы тыллары булан тохтотон кэбиһэр. Ити аудиторияны кыайа-хото тутарын, элбэх киһи болҕомтотун сатаан тутар айылҕаттан бэриллибит талаана дии саныыбын. Үөрэппит оҕолоро Марианна Дмитриевнаны олус таптыыллар, улахан да кылааска таҕыстахтарына, үлэһит да буолан баран сибээстэрин быспаттар. Улахан доҕор, иккис ийэлэригэр тэҥнээх күндү киһи буоларын кинилэр этиилэрэ да туоһулуур. 7 Б кылаас үөрэнээччитэ Староватова Сандаара суруйар: «У меня осталось много-много хороших впечатлений о моем первом учителе Марианне Дмитриевне. Именно она научила нас и писать, и читать, вычислять, решать задачки и даже петь. Сразу, когда я ее увидела, она мне очень понравилась. Думала, какая моя учительница добрая. Она научила нас быть сплоченными. Мы все до сегодняшнего дня помним ее красивую улыбку, добрый взгляд, отзывчивую душу. Марианна Дмитриевна стала для меня второй мамой. Благодаря ей я до сих пор учусь на отличные оценки, это очень ее радует. Она много для нас сделала. Помню, как Марианна Дмитриевна всегда водила нас по различным конкурсам, мы всегда приезжали с достижениями, это показывает, как усердно она работала с нами. Она вместе с нами радовалась нашим успехам. С каждым годом мы становились все ближе и ближе. Наша классная дама открывала всем нам первые ступеньки достижений. Мы с ней веселились, резвились, разговаривали на все интересные темы. Четыре года учебы в начальных классах пролетели так быстро. И я полюбила ее, люблю и буду любить ее всегда». Үөрэнээччитэ Новгородова Лида суруйар: «Марианна Дмитриевна очень хорошая учительница. Благодаря ей, за годы учебы я узнала многое. Она очень отзывчивый человек, может поддержать любого в трудные минуты, давать мудрые советы. Еще у Марианны Дмитриевны прекрасное чувство юмора. Даже на самом серьезном уроке, она умеет находить моменты, в которых можно смеяться и пошутить. Любимой учительнице посвящаю такие прекрасные слова: добрая, умная, заботливая, понимающая, веселая, жизнерадостная, удивительная, прекрасная, родная. Марианна Дмитриевна мы вас любим!».

Иккиһинэн, дьону кытта сатаан кэпсэтэр, биир сыалга-сорукка түмэ тардар күүстээх коммуникативнай хаачыстыбалардаах. Ол иһин да буолуо, кини кылааһын төрөппүттэрэ хас выпуск аайы мэлдьи актыыбынай, учууталларын кытта биир тыынынан үлэлиир коллектив буолбут буолаллар. Оҕолорун үөрэппит убаастыыр учууталларыгар махтаналларын, бииргэ үлэлэһэн астыныыны, дуоһуйууну ылбыттарын туһунан төрөппүттэр кэпсииллэр. 3 «Б» кылаас төрөппүттэрэ суруйаллар: «В жизни каждого человека 50-летний юбилей – важная веха, время подведения итогов за полувековой отрезок жизни. У учителя наших детей наступила эта знаменательная дата. Марианну Дмитриевну, как талантливого учителя, знают не только в нашем улусе, но в Республике. Почти за 30 лет обучения детей педагог выработал свою систему отношений к маленькому человеку, чтобы пробудить в нем интерес к учению, к знаниям. Дети нашего класса – восьмой набор Марианны Дмитриевны. В классе 29 учеников, но каждый ребенок чувствует тепло ее сердечного отношения, стремится радовать своего учителя достижениями. Именно поэтому ребята под ее руководством занимают призовые места во всех школьных мероприятиях. За два года обучения Марианне Дмитриевне удалось сплотить детей в единый коллектив, где каждый чувствует ответственность за классные дела, стремится не подводить друзей. Для нас, родителей, двери класса всегда открыты. Мы можем подойти на любой урок, посмотреть на работу наших детей. Уроки Марианны Дмитриевны очень продуктивны: дети за урок успевают многое, они активны, смело доказывают свою точку зрения. Если ребенок затрудняется, наш учитель проводит с ним дополнительные занятия. Родители принимают активное участие в жизни класса. В прошлом учебном году еженедельно урок литературы саха проводился родителем. В этом году планируем проведение классных часов силами родительского состава. Умение пробудить в маленьком человечке желание познавать, узнавать, учиться – великий Божий Дар. И этим Даром наделена Марианна Дмитриевна. Ее ученики, выпускники, их родители получают, получили частичку этого Божьего Дара. Много слов благодарности были сказаны, а сколько еще будет сказано в адрес Учителя от Бога – Марианны Дмитриевны Рожиной! Коллектив детей и родителей 3 «б» класса сердечно поздравляет любимого учителя с 50-летним юбилеем! Желаем Марианне Дмитриевне долгой счастливой жизни, окрыленной достижениями учеников, крепкого здоровья, успехов во всех начинаниях!». Иванова Ульяна Михайловна суруйар: Есть люди, при встрече с которыми сердце озаряется светом и теплотой. Общаясь с ними, хочется радоваться жизни, открывать новое, удивляться миру. Мне повезло, я знаю такого человека- это Марианна Дмитриевна... Она-талантливый учитель, опытный наставник, замечательный друг, заботливая мама и жена. Всё, за что бы ни взялась Марианна Дмитриевна, получается. Вы спросите почему? Да потому что она всё делает с добром, с любовью, с радостью. Я безмерно благодарна Марианне Дмитриевне за сына, за свой неугомонный, веселый, добрый 7 б, за ту радость общения, которую она дарит всем нам! Спасибо Вам!»

Үсүһүнэн, учуутал быһыытынан сайдыытыгар үөрүнньэҥ, сайаҕас майгыта, кэпсэтинньэҥэ, коллегаларын кытта уопутун атастаһан, саҥаны булбутун аһаҕастык үллэстэрэ сайдаҥүүнэн иһэригэр улахан оруолу ылбыттара саарбаҕа суох. Убаастыыр коллегаларын туһунан биир идэлээхтэрэ Нам орто оскуолатын алын кылааһын учууталлара суруйаллар. «Бииргэ үлэлии сылдьар дьүөгэбит туһунан итии-истиҥ тыллары этиэхпитин баҕарабыт. Марианна Дмитриевна үөрэх дьыала туһугар бэриниилээх, олоххо активнай позициялаах, санаабыт санаатын иҥнигэһэ суох этэн тэйэр, үтүө аһаҕас сүрэхтээх киһи. Оскуолаҕа учуутал быһыытынан бастакы хардыылары оҥорбут сылларыттан Марианна Дмитриевна бэйэтэ талбыт идэтин таптыырын, ис сүрэҕиттэн кыһалларын, саҥаны билиэн-көрүөн баҕарарын көрдөрбүтэ. Ыытар уруоктара үрдүк таһымнаахтык, баай ис хоһоонноохтук бараллар. Кини ыытар аһаҕас уруоктарыгар, тэрээһиннэригэр учууталлар, төрөппүттэр көхтөөхтүк кытталлар. Занков сайыннарыылаах үөрэтиитин баһылаан, маастар-учууталга үүннэ. Иитэр үлэҕэ төрөппүттэри кытта ыксса сибээстээхтик үлэлиир. Ол курдук анал программа оҥорон төрөппүт уонна оҕо тэҥҥэ сайдалларын ситиһэр. Киһи быһыытынан эрэллээх табаарыс, үтүө дьүөгэ. Бэйэтин опытыттан өрүү аһаҕастык, хамаҕатык кими баҕарар кытта үллэстэр. Үлэлиир сылларын устата учууталларга, дьоҥҥо-сэргэҕэ, төрөппүттэргэ улахан убаастабылы ситистэ. Марианна Дмитриевнанан биһиги киэн туттабыт, астынабыт». Оскуолатааҕы сылларыттан күн бүгүүгэр диэри сылаас сыһыаннарын ыһыктыспатах истиҥ дьүөгэтэ, коллегата Михайлова Марианна Николаевна үтүө тылларын аныыр: «Оҕо сааһым саамай кэрэ өйдөбүлэ – оскуолатааҕы сылларым Марианна Дмитриевналыын бииргэ ааспыттара. Сыл-хонук аастаҕын ахсын биһиги доҕордоһуубут дириҥээн, суолтата улаатан иһэр...Ол курдук, биһиги аан бастаан оскуола боруогун атыыллаан, ааҕа-суруйа үөрэппит маҥнайгы учуутала-быт Новгородова Мария Федоровна, тиһэх чуораан чугдаарынан олох киэҥ аартыгар үктэннэрбит кылааспыт салайааччыта Слепцова Римма Петровна буолаллар. Үөрэх араас кыһаларыгар үөрэнэн, иккиэн начальнай кылаас учууталын дипломун тутан, күн бүгүүгэр диэри үлэлээн кэллибит. Онон биһиги олохпут суола кэккэлэһэ хардыылаан иһэр. Марианна оҕо эрдэҕиттэн баҕарар баҕа санаата туолан, дууһатынан, сүрэҕинэн сөбүлээн, талан ылбыт идэтинэн ситиһиилээхтик үлэлии сылдьара олус үөрүүлээх. Туруоруммут сыалын ситиһэр – бу кини оҕо эрдэҕиттэн иитиллэн – такайыллан тахсыбыт дьиэ кэргэнигэр,төрөппүттэриттэн ылбыт үтүө хаачыстыбата буолара саарбаҕа суох. Оскуолаҕа да үөрэнэр кэмнэригэр бэйэтин тула дьону түмэр, салайар дьоҕурдааҕа биллэр этэ. Биһиэхэ кылааспытыгар староста, оскуолаҕа, кылааска ыытыллар тэрээһиннэр кинитэ суох ааспат буолаллара: концертка конферансье, ансамблга ыллыыра. Марианна Дмитриевна аныгы олох сиэринэн бэйэтин сатаан салайынар, биир да күнэ халтай ааспат, сарсыардаттан былааннанан, элбэҕи тэҥнэ тутан үлэлиир дьоҕурун кэрэхсии көрөбүн. Учуутал киһи күннээҕи түбүгэ олус элбэх. Аҥардас кини үс – оскуола, үөрэнээччи, төрөппүт - коллективтарын кытта күннэтэ алтыһара улахан үлэни эрэйэр. Билиитин таһымын үрдэтэн, ааҕыан-көрүөн, үөрэниэн наада. Кини – ийэ, эбэ, кэргэн буолара манна эбиллэр. Ону таһынан, элбэх доҕоттордоох. Марианна Дмитриевна күн устата наһаа элбэҕи ситиһэр. Хаһан да сылайдым диэн мээнэ олорбута суох. Сынньана таарыйа диэн, дьиэ кэргэнигэр минньигэс ас астыы охсор, декупаж диэнинэн дьарыгыран, дьэрэкээн ойууну түһэрэ охсор, (сөбүлүүр дьарыга итинэн эрэ мунурдаммат), сарсыҥҥы үлэтин ол сынньанар кэмигэр төбөтүгэр эргитэн былаанныыр, толкуйдуур, дьэ, уонна кумааҕытыгар тиһэр. Ол иһин кини үлэтэ барыта тэҥҥэ бүтэн-оһон иһэр, айымньылаах уонна үрдүк таһаарыылаах буолар. Кыра уолун Дайааны кытта араас таһымнаах күрэхтэһиилэргэ республика араас улуустарыгар, Дьокуускай куораккa тэбис-тэҥҥэ сылдьыһар. Сандал үөрэҕэр ситиһиитэ – ийэ иитиитэ-такайыыта суох кыаллыбат. Саша ыал аҕата да буоллар ийэтин сүбэтигэр-аматыгар наадыйар. Аҕалара дьиэ кэргэн бөҕө тыыла - Егор Елисеевич - Марианна Дмитриевна бастакы көмөлөһөччүтэ, тирэнэр тирэҕэ буолар. Мин дьүөгэбин барытыгар дэгиттэр талааннаах, сөбүлүүр үлэтин, дьарыгын сатаан дьүөрэлиир сатабыллаах киһи диэн сыаналыыбын. Бу курдук, дьүөгэм Марианна Дмитриевна олох устун киэҥник хардыылаан, таһаарыылаах үлэ-олох үөһүгэр сылдьан олоҕун орто омуруҕанын көрүстэ. Марианна Дмитриевнаҕа кэрэ-бэлиэ түгэнинэн тус бэйэм уонна бииргэ үөрэммит доҕотторун ааттарыттан истиҥ эҕэрдэбин тиэрдэбин. Эйиэхэ үтүө доруобуйаны, энчирээбэт эрчими, айымньылаах үлэҕэр үрдүк ситиһиилэри, дьиэ кэргэҥнэр ил-эйэ энэрдэстин, уйгу-быйаҥ аргыстастын». Убаастабыллаах Марианна Дмитриевна! Эйигин, улуус биир бастыҥ учууталын, үөрүүлээх күҥҥүнэн итиитик истиҥник эҕэрдэлиибин. Баҕарабын туйгун доруобуйаны, дьиэ кэргэҥнэр толору дьолу, сир үрдүгэр баар бары кэрэни, үчүгэйи. Педагогическай үлэҥ 50 сылын толорон, өссө аһара көтөн, бүгүҥҥүтээҕэр өссө үчүгэйдик үлэлээн, дойдуга, норуокка туһалаах элбэх да элбэх оҕону үөрэтэн-иитэн таһааараргa».

Лина Михайловна ПОЛЯКОВА.

САЙДЫЫ КЭРЧИКТЭРИНЭН

Бөтүҥнээҕи «Сардаана» оҕо сада нэһилиэккэ биир улахан тэрилтэ. Нам улууһугар өссө сэрии сылларыгар оҕо площадкатыттан бэйэтин үлэтин историятын саҕалаабыта.

1942с. Бөтүҥ нэһилиэгэр сайыҥҥы от-бурдук хомуурун бириэмэтигэр 25 оҕолоох площадка тэриллэн үлэлээбитэ. Площадкаҕа 3-7 диэри саастаах оҕолор хабыллан сылдьыбыттара. Иитээччинэн начальнай оскуола учуутала А.Г. Перевалова сайыҥҥы уоппускатын кэмигэр мобилизацияланан үлэлээбитэ. Педагогическай үлэ, тыыл ветерана, «Бочуот знага» орден кавалера А.Г. Перевалова ахтыытыттан: «1942 сыллаахха Бөтүҥ нэһилиэгэр сайыҥҥы отбурдук хомуурун бириэмэтигэр 25 оҕолоох площадка тэриллэн үлэлээбитэ. Онно мин иитээччинэн сайыҥҥы уоппускам бириэмэтигэр мобилизацияланан үлэлээбитим. Потапова Пелагея диэн колхозтааҕы поварынан анаабыттара. Кини оҕолору минньигэстик астаан аһатара. Колхоз үүтүнэн, сүөгэйинэн хаччыйара, атын аһы маҕаһыыстан ылардыт. Таһырдьа килиэп оҕо сада буолбута. Иитээччилэринэн М.Н. Харитонова, Т.М. Романова, С.Е. Сивцева, медсестраларынан А.Г. Куличкина, С.Б. Лукина, Л.В. Константинова, М.М. Макарова, ньээҥкэлэринэн Е.П. Лукина, А.П. Суздалова, Е.Н. Суздалова кыһамньылаахтык үлэлээбиттэрэ.

1981-1990сс. сэбиэдиссэйинэн Н.М. Никитина ананан үлэлиэҕиттэн, сүрүн болҕомто иитээччи таһыма үрдүүрүгэр ууруллубута. Саҥа иитии-үөрэтии программата олохчо киирэрин ситиспитэ. Сүрүн ирдэбил нуучча тылын үөрэтиигэ, оҕону үлэ нөҥүө иитиигэ туһуламмыта. Детсад территориятын иһигэр күөх зона тэриллэн мас, талах, сибэкки араахын олордуу үлэтэ ыытыллыбыта. Теплицаҕа оҕурсу, помидор, парникка моркуоп, укроп уо.д.а. оҕуруот астарын үүннэрэн, үлэһиттэр, оҕолор көмөлөрүнэн көрөн-харайан, аһылыкка туһаналлара. 1984 с. саҥа кухня-прачка дьиэтэ үлэҕэ киирбитэ, котельнай детсадтан араарыллан туспа тутуллубута. 1986 сылтан Бөтүҥ детсада оройуоҥҥа базовай детсад буолбута. Дьокуускайдааҕы 2№-дээх педагогическай училище студеннара государственнай практикаларын бараллара. Манна күнү-түүнү аахсыбакка оҕо туһугар иитээччилэр С.Ф. Никитина, Н.С. Софронова, Л.И. Саввинова, завхоз Е.Н. Суздалова, ньээҥкэлэр М.И. Оконешникова, Л.Н. Необутова, Ю.А. Маркова, З.Е. Ильина, поварДар В.П. Боброс, И.В. Грязнухина, таҥас суулааччы Н.В. Лукина үтүө суобастаахтык үлэлээбиттэрэ.

1990-1991 үөрэх дьылыгар Л.Д. Гоголева сэбиэдиссэйинэн анаммыта. 1990с., алтынньы ыйга Бөтүҥ нэһилиэгэр детсад тэриллибитэ 25 сыллаах юбилейа бэлиэтэммитэ. Юбилейга урут үлэлээбит дьоннортон ахтыы хомуллан альбом оҥоһуллубута. Ветеран үлэһиттэр М.И. Мордовская, О.Н. Константинова, Т.Е. Попова, Е.П. Лукина, А.С. Федорова, М.Н. Харитонова, С.Е. Сивцева, детсад тутуутугар үлэлээбит Д.Д. Сивцев кэлэн ахтыы киэһэтинэн киэргэппиттэрэ.

1991-1999сс. сэбиэдиссэйинэн С.Ф. Никитина үлэлээбит сылларыгар «Саха республикатын национальнай оскуолаларын саҥардан сайыннарыы концепцията» олохчо киирэн, иитии-үөрэтии сыалын, соругун, сүрүн хайысхатын саҥалыы көрөн, хас биирдии иитээччи үлэтигэр саҥа ирдэбили туруорунан үлэлиирин ситиспитэ. 1993 с. иитэр-үөрэтэр программа уларыйан, группаҕа оҕо сылдьыытын нуормата кыра бөлөххө 15, улахан бөлөххө 20 оҕо буолан, биэс үлэ күннээх нэдиэлэ олохтонон үлэлииргэ, сыныанарга кыахтар үөскээбиттэрэ. Оҕолор күннэтэ детсадка дьиэлэриттэн сылдьар буоланнар, үөрэ-көтө кэлэллэрэ. 1995с. нэһилиэккэ детсад тэриллибитэ 30 сыллаах юбилейын общественность бэлиэтээбитэ. 1996 с. оҕо сада уонна олохтоох начальнай оскуола ыкса сибээстээхтик үлэлэрин саҕалаабыттара. Ситимнээх үлэни методическай холбоһук салайааччыта, начальнай кылаас учуутала М.С. Баишева иилээн-саҕалаан үлэлэппитэ. Федеральнай, региональнай программалары таһынан Петерсон сайыннарыылаах үөрэҕин тиһигин программатын иитээччи Е.В. Иванова киллэрбитэ. 1996-1997 үө.дь. саҕалаан оҕо садын бүтэрээччилэр холбоон ааҕар, 20 диэри ахсааны суоттуур кыахтаммыттара, оскуолаҕа бэлэмнээх оҕолор киириилэрэ саҕаламмыта. Начальнай оскуоланы кытта ситимнээхтик үлэлээһин түмүгэр, 1999 с. М.С. Баишева уонна улахан бөлөх иитээччитэ А.Е. Замятина тыл сайдыытыгар «Оскуола иннинээҕи саастаах оҕолору грамотаҕа үөрэтии» программа оҥоһуллан, республикаҕа сүүрбэ бастыҥ методическай пособиелар истэригэр киирбитэ. Оҕо эт-хаан өттүнэн сайдарыгар сөптөөх усулуобуйаны тэрийии үлэтэ саҕаламмыта. Оҕо утуйар хоһун уларытан, спортивнай зал, оҕо спортивнай-оонньуур площадката саҥардыллыбыта. 1997сылга биллиилээх политическай деятель М.К. Аммосов 100 сааһыгар оскуолаҕа киириэн иннинээҕи саастаах оҕолорго ыытыллыбыт улуустааҕы художественнай көрүү-фестивальга I миэстэни ылбыттара.

1999 – 2015сс. сэбиэдиссэйинэн Н.С. Софронова үлэлээбитэ. 2001с. кулун тутар ыйтан детсад юридическай статустаммыта. Уопсай мунньах быһаарыытынан детсад «Сардаана» диэн аатталлыта. Үөрэх систематыгар уларыйыы кэмигэр тэрилтэбит алта төгүл иитэр-үөрэтэр үлэтин хайысхата уларыйда. Ол тухары тэрилтэ учредительнай документа, устаап, нормативнай акталар Федеральнай сокуоҥҥа сөп түбэһиннэрэн саҥардыллан иһэллэрэ. Бүтэһигин 2011с. бюджетнай тэрилтэ буолан, үпхарчы улуус бюджетыттан тыраахтаны Максим Захаров 1-кы, Люда Никифорова 2-с, М.К. Аммосов 110 сыллаах юбилейыгар ыытыллыбыт ааҕыыга Аня Павлова 1-кы, поэт, учуутал Е.С. Сивцев- Таллан Бүрэ 100 сааһыгар анаммыт улуустааҕы хоһоону ааҕыы конкурсугар Вася Дьяконов 1-кы миэстэни ылбыта.

2010с. Сандаара Никитина улууска ыытыллыбыт «Аман өс» күрэҕэр 1-кы, Кэбээйигэ ыытыллыбыт «Тыл баар — бараммат баай» региональнай конкурска 1-кы, 2012 сылга Руслан Сивцев улуустааҕы метаолимпиада күрэҕэр 3-с, 2013с. Бүтүн Россиятааҕы «Талантоха» уруһуй күрэҕэр Динара Протопопова, Айнуура Эверстова 3-с миэстэ буолбуттара. 2014 с. «Үрүйэчээн» фольклорнай ансамбль (сал. А.Е. Замятина) улуустааҕы «Төрүт дорҕоон түһүлгэтэ» конкурска лауреат үрдүк аатын ылбыта, 2014с. Аан дойдутааҕы «Бриллиантовые нотки», региональнайдааҕы «Хотугу сулус» конкурска ситиһиилээхтик кыттыбыттара. 2015 с. Аан дойдутааҕы «Бриллиантовые нотки» конкурска Динара Протопопова, Нелли Уваровская 3-с, «Үрүйэчээн» фольклорнай ансамбль 3-с, Бүтүн Россиятааҕы «Рассударики» уруһуй конкурсугар Денис Лугинов, Динара Протопопова 1-кы миэстэ буолары ситиспиттэрэ.

Детсадка оҕо доруобуйата тупсарын туһугар үгүс өрүттээх үлэ былааннаахтык ыытыллар. 1997-2006сс. медүлэһитинэн М.И. Лыткина үлэлээн, оҕо доруобуйата тупсарын туһугар үгүс өрүттээх үлэни ыыппыта. 2006 сылтан медүлэһит А.В. Андросова кыһамньылаах үлэтин түмүгэр оҕо ыалдьан көтүтүүтэ 12-6 күҥҥэ диэри аччатылынна. Оҕо детсадка сылдьыытын былаана сыллата туолар.

Старшай воспитатель Е.В. Иванова хас биирдии иитээччи таһыма үрдүүрүгэр сүрүн болҕомтотун ууран методическай үлэни сүрүннүүр. Детсад 2013-2016сс. «Мир открытий» программаны апробациялыырга Федеральнай экспериментальнай площадка статуһун ылан үлэлии олорор. Апробация чэрчитинэн араас таһымнаах вебинарга, семинардарга, сельскай педагогическай ярмаркаҕа үлэбит уопута тарҕанна. 2014с. ыытыллыбыт «Лучший сельский детский сад — 2014» конкурска кыттан республикаҕа уон бастыҥ үлэлээх детсад иһигэр киирбиппит. Иитээччилэр сыллата педагогическай ааҕыыларга көхтөөхтүк кытталлар, бэйэлэрин уопуттарын улуус, уокурук, таһымыгар тарҕаталлар. «Сельская школа-2011» VIII-с Республикатааҕы педагогическай ярмаркаҕа Н.С. Софронова, Е.В. Иванова «Роль сюжетно-ролевых игр в формировании коммуникативных навыков детей» проегынан, А.Е. Замятина «Оскуола иннинээҕи саастаах оҕолору грамотаҕа үөрэтии» үлэтинэн кыттан уопуттарын педагогическай мастерской нөҥүө көмүскээбиттэрэ. Иитээччи М.И. Исмакова нуучча тылын дьарыгар туттуллар «Словесные дидактические игры» электроннай пособиета аукцион нөҥүө тарҕатыллыбыта. 2012с. М.И. Лыткина «Хатха-йога» спортивнай секция үлэтин түмүгүнэн таһаартарбыт пособиета, улууска ыытыллыбыт «Здоровый дошкольник — здоровое будущее» выставка-ярмаркаҕа кыттан, «Лучший нетрадиционный метод оздоровления» номинацияны ылары ситиспитэ.

2013с. Региональнай ааҕыыга Е.В. Иванова «Создание предметно-пространственной развивающей среды в условиях сельского ДОУ» 1-кы, А.Е. Замятина «Аман өс нөҥүө оҕо саҥарар саҥатын сайыннарыы» дакылаатынан кыттан, публикацияҕа ыытыллыбыта. 2015с. Бүтүн Россиятааҕы «Рассударики» күрэҕэр М.И. Лыткина «Лучший нетрадиционный метод оздоровления» дакылаата 2-с, М.И. Исмакова дипломант буолбуттара.

2015с. А.Е. Замятина мелодист Н. Макарова олохтообут «Лучший музыкальный руководитель» номинация кыайыылааҕа буолбута.

Үрдүк категориялаах иитээччилэр А.Е. Замятина, Е.В. Иванова ситиһиилээх үлэлэриннэн «Саха республикатын үөрэҕириитин туйгуна», М.И. Исмакова « Оскуола иннинээҕи оҕолору иитиигэ кылаатын иһин» бэлиэнэн наҕараадаламмыттара. 2007с. Е.В. Иванова Саха республикатын Президенин гранын ылбыта.

Детсад материальнай-техническэй базата хаҥыырыгар араас өрүттээх үлэлэр ыытыллыбыттара. 2004с. модульнай котельнай үлэҕэ киирбитэ. Кухняҕа газ ситимэ тардыллыбыта. 2007с. ититэр ситимҥэ капитальнай өрөмүөн үлэтэ ыытыллыбыта. 2008с. үлэһиттэр күүстэринэн детсад олбуордаммыта. 2011с. детсад иһинээҕи электропроводка уларыйбыта. Детсад аныгы ирдэбилгэ толору эппиэттиир дьиэ тэрилинэн, компьютернай техниканан хааччыллара толору ситиһиллибитэ.

2015 сылтан детсад сэбиэдиссэйинэн Е.В. Иванова үлэтин саҕалаата. Бүгүҥҥү күҥҥэ «Сардаана» оҕо садыгар икки бөлөххө 40 оҕо иитиллэр. Детсад 15 үлэһитэ күннэтэ оҕолору иитиигэ-үөрэтиигэ, доруобуйаларын тупсарыыга, үтүө суобастаахтык үлэлии-хамсыы сылдьаллар. Кинилэр истэригэр үлэ ветераннара Л.И. Саввинова, Д.М. Федорова, М.И. Исмакова, А.Е. Замятина, Л.С. Уваровская таһаарыылаах үлэлэриннэн эдэрдэргэ холобур буолаллар. Үһүн сылларга иитээччи көмөлөһөччүлэрэ Е.В Оконешникова, М.А. Никифорова, повар С.И. Суздалова, харабыл А.М. Оконешников, рабочай В.П. Румянцев төрөппүттэр махталларын ылаллар.

Детсад коллектива ыытыллар общественнай, культурнай-массовай тэрээһиннэргэ, спортивнай күрэхтэһиилэргэ өрүү инники күөҥҥэ сылдьар. Детсад профкомун үлэтэ улуустааҕы үөрэх салаатын үлэһиттэрин профсоюһугар биир бастыҥ үлэлээҕинэн биллэр. Детсад профкомнарынан Е.В. Иванова, М.И. Лыткина өр сылларга ситиһиилээхтик үлэлээн кэлбиттэрэ. 2014 сылтан профсоюз лидерынан М.Н. Попова талыллан үлэтин саҕалаата.

Коллектив улуустааҕы үөрэх профсоюһа ыытар комплекснай күрэҕэр сыллата бириистээх миэстэни ылары ситиһэр. «Сардаана» оҕо садын коллектива оҕо доруобуйатын тупсарыыга, дьоҕурун сайыннарыыга айымньылаахтык үлэлии-хамсыы сылдьар.

Араас сылларга алтыһан үлэлээбит убаастабыллаах коллегаларбын, ытыктабыллаах ветераннары, Бөтүҥ нэһилиэгэр оҕо тэрилтэтэ төрүттэммитэ 50 сыллаах юбилейынан эҕэрдэлиибин! Оҕону иитиигэ киллэрбит кылааккыт иһин махтал истиҥ тылларын аныыбын. Эһиэхэ уонна дьиэ кэргэҥҥитигэр дьолу-соргуну, чэгиэн доруобуйаны, эйэлээх халлааны уонна бары үтүөнү баҕарабын! Инникитин саҥа детсад дьиэтэ тутуллан, оҕо чуор саҥатынан толору туолан, нэһилиэкпит сайдыытын кэрэһитэ буолуохтун!

Н.С. СОФРОНОВА,
1999-2015сс. оҕо садын сэбиэдиссэйэ, РФ уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ.

Понедельник, 23 ноября
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.05 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15 Сегодня вечером 16+
14.30, 15.15 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости
18.45 Давай поженимся! 16+
19.50 Пусть говорят 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Влюбленные женщины» 16+
23.35 Вечерний Ургант 16+
00.10 Познер 16+
01.10 Ночные новости
01.25, 03.05 Х/ф «Оптом дешевле 2» 12+
03.15 Т/с «Измена» 16+

Вторник, 24 ноября
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15, 21.30 Т/с «Влюбленные женщины» 16+
14.30, 15.15 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости
18.45 Давай поженимся! 16+
19.50 Пусть говорят 16+
21.00 Время
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.10 Ночные новости
00.25 Структура момента 16+
01.35, 03.05 Х/ф «3 женщины» 16+
04.05 Т/с «Измена» 16+

Среда, 25 ноября
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.20 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15 Т/с «Влюбленные женщины» 16+
14.30, 15.15 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости
18.45 Давай поженимся! 16+
19.50 Пусть говорят 16+
21.00 Время
21.30 Т/с «Тест на беременность» 16+
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.15 Ночные новости
00.30 Политика 16+
01.35, 03.05 Х/ф «Че!» 16+
03.30 Т/с «Измена» 16+

Четверг, 26 ноября
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.10, 04.20 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15, 21.30 Т/с «Тест на беременность» 16+
14.30, 15.15 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Наедине со всеми 16+
18.00 Вечерние новости
18.45 Давай поженимся! 16+
19.50 Пусть говорят 16+
21.00 Время
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.15 Ночные новости
00.30 На ночь глядя 16+
01.30, 03.05 Х/ф «Приключения Форда Перфекта» 18+
03.30 Т/с «Измена» 16+

Пятница, 27 ноября
05.00 Доброе утро
09.00, 12.00, 15.00 Новости
09.10, 05.25 Контрольная закупка 12+
09.40 Женский журнал 12+
09.50 Жить здорово! 12+
10.55 Модный приговор 12+
12.15 Т/с «Тест на беременность» 16+
14.30, 15.15 Время покажет 16+
16.00 Мужское / Женское 16+
17.00 Жди меня 12+
18.00 Вечерние новости
18.45 Человек и закон 16+
19.50 Поле чудес 12+
21.00 Время
21.30 Голос 12+
23.40 Вечерний Ургант 16+
00.40 Т/с «Фарго» 18+
01.45 Х/ф «Кастинг» 12+
03.30 Х/ф «Свидетель» 16+

Суббота, 28 ноября
06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10 Х/ф «Простая история» 12+
08.00 Играй, гармонь любимая! 12+
08.45 Смешарики. Новые приключения 6+
09.00 Умницы и умники 12+
09.45 Слово пастыря 12+
10.15 Смак 12+
10.55 До первого крика совы 12+
12.10 Идеальный ремонт 12+
13.10 На 10 лет моложе 16+
14.00 Теория заговора 16+
15.00 Голос 12+
17.10 Следствие покажет 16+
18.00 Вечерние новости
18.10 Кто хочет стать миллионером? 12+
19.10 ДОстояние РЕспублики 12+
21.00 Время
21.20 Сегодня вечером 16+
23.00 Жди меня, и я вернусь 16+
00.05 Х/ф «Жизнь хуже обычной» 16+
02.00 Х/ф «Прощай, любовь» 16+
04.00 Модный приговор 12+
04.55 Контрольная закупка 12+

Воскресенье, 29 ноября
05.35, 06.10 Наедине со всеми 16+
06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.35 Х/ф «За двумя зайцами» 12+
08.10 Служу Отчизне! 12+
08.45 Смешарики. ПИНкод 6+
08.55 Здоровье 16+
10.15 Непутевые заметки 12+
10.35 Пока все дома 12+
11.25 Фазенда 12+
12.15 Барахолка 12+
13.00 Гости по воскресеньям 12+
14.00 Все хиты «Юмор FM» на Первом 12+
15.50 Х/ф «Приходите завтра...» 12+
17.50 Точь-в-точь 16+
21.00 Воскресное «Время»
23.00 Х/ф «Метод» 18+
00.00 Х/ф «Брюс Ли» 16+
01.50 Х/ф «Уходя в отрыв» 16+
03.45 Модный приговор 12+

Понедельник, 23 ноября
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Наш человек 12+
16.00 Т/с «Земский доктор» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Анка с Молдаванки» 12+
23.55 Честный детектив 16+
00.50 Ночная смена 12+

Вторник, 24 ноября
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Наш человек 12+
16.00 Т/с «Земский доктор» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Анка с Молдаванки» 12+
23.00 Специальный корреспондент 16+
00.40 Ночная смена 16+

Четверг, 26 ноября
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Наш человек 12+
16.00 Т/с «Земский доктор» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Анка с Молдаванки» 12+
23.00 Специальный корреспондент 16+
00.40 Ночная смена 16+

Среда, 25 ноября
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Наш человек 12+
16.00 Т/с «Земский доктор» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Анка с Молдаванки» 12+
23.00 Поединок 12+
00.40 Ночная смена 12+

Пятница, 27 ноября
05.00, 09.15 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 17.50, 20.00 Вести
09.55 О самом главном 12+
11.35, 14.30, 17.30, 19.35 Вести-Москва
11.55 Т/с «Тайны следствия» 12+
14.50 Вести. Дежурная часть
15.00 Наш человек 12+
16.00 Т/с «Земский доктор» 12+
18.15 Прямой эфир 16+
20.50 Спокойной ночи, малыши!
21.00 Т/с «Анка с Молдаванки» 12+
23.00 Специальный корреспондент 16+
00.40 Ночная смена 16+

Суббота, 28 ноября
04.45 Х/ф «Он, Она и Я» 16+
06.35 Сельское утро 12+
07.05 Диалог 12+
08.00, 11.00, 14.00 Вести
08.10, 11.10, 14.20 Вести-Москва
08.20 Мультутро 6+
09.30 Правила движения 12+
10.25 Личное. Элина Быстрицкая 12+
11.20 Две жены 12+
12.20, 14.30 Х/ф «Его любовь» 12+
16.45 Знание - сила 12+
17.35 Главная сцена 12+
20.00 Вести в субботу
21.00 Х/ф «Под знаком луны» 12+
00.45 Х/ф «Звёзды светят всем» 16+

Воскресенье, 29 ноября
05.35 Х/ф «Спортлото-82» 12+
07.30 Сам себе режиссёр 12+
08.20 Смехопанорама 12+
08.50 Утренняя почта 12+
09.30 Сто к одному 12+
10.20 Вести-Москва
11.00, 14.00 Вести
11.10 Смеяться разрешается 12+
12.10, 14.20 Х/ф «Княжна из хрущевки» 12+
16.00 Всероссийский конкурс юных талантов «Синяя Птица» 12+
18.00 Х/ф «Чужие дети» 12+
20.00 Вести недели
21.30 Т/с «Тихий Дон» 16+
00.15 Х/ф «Я подарю себе чудо» 16+

ОЛОХТОН ХААЛЫМА!

«Энсиэли» хаһыакка сибээс отделениеларынан, общественнай сурутааччыларынан 2016 сыл бастакы аҥарыгар сурутуу ыытыллар.

6 ыйга — 486,12 солк.,
3 ыйга — 243,06 солк.,
1 ыйга — 81,02 солк.

Хаһыат индексэтэ — Р0005, нэдиэлэҕэ иккитэ тахсар.

Понедельник, 23 ноября
12.30 Д/с «Мама в игре» 12+
13.00, 13.30, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 21.00 Новости
13.05, 13.35 Ты можешь больше! 16+
14.05 Живи сейчас 16+
15.05, 16.05, 21.05, 05.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
17.05 Д/ф «Федор Емельяненко. Первый среди равных» 16+
18.05 Смешанные единоборства. BELLATOR 16+
21.55 Хоккей. КХЛ. «Сибирь» (Новосибирская область) - «Авангард» (Омская область). Прям. тран.
00.30 Континентальный вечер
01.30 М. Котто (Пуэрто-Рико) - С. Альварес (Мексика). Бой за звание чемпиона мира по версии WBC в среднем весе 16+
04.30 Д/с «Безграничные возможности» 16+
06.00 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Женщины. Прям. тран.
07.45 Удар по мифам 16+
08.00 Д/с «Сердца чемпионов» 12+
08.30 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Мужчины. Прям. тран.
10.15 Д/ф «Важная персона» 16+
12.00 Д/ф «Кардиограмма жизни» 16+

Вторник, 24 ноября
12.30 Д/с «Первые леди» 16+
13.00, 13.30, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 20.00, 22.00 Новости
13.05, 13.35 Ты можешь больше! 16+
14.05 Живи сейчас 16+
15.05, 16.05, 23.00, 06.45 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
17.05 Анатомия спорта с Эдуардом Безугловым 12+
17.30 Д/с «Второе дыхание» 12+
18.05 Все за Евро 16+
18.30 Где рождаются чемпионы? 16+
19.00 Спортивный интерес 16+
20.05 Д/ф «Важная персона» 16+
22.05 Особый день с Константином Цзю 16+
22.30 Дублер 12+
00.00 Д/с «1+1» 16+
00.45 Культ тура с Юрием Дудем 16+
01.15, 04.00 Все на футбол!
01.45 Футбол. Лига чемпионов. «Зенит» (Россия) - «Валенсия» (Испания). Прям. тран.
04.30 Футбол. Лига чемпионов. «Барселона» (Испания) - «Рома» (Италия). Прям. тран.
07.45 Детали спорта 16+
08.15 Обзор Лиги чемпионов
08.30 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Мужчины. Прям. тран.
10.15 Д/ф «Два Эскобара» 16+

Среда, 25 ноября
12.30 Д/с «Сердца чемпионов» 12+
13.00, 13.30, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 20.00 Новости
13.05, 13.35 Ты можешь больше! 16+
14.05 Живи сейчас 16+
15.05, 16.05, 21.45, 06.45 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
17.05 Культ тура с Юрием Дудем 16+
17.30 Д/с «Первые леди» 16+
18.05 Д/с «Безграничные возможности» 16+
18.35 Детали спорта 16+
18.45, 10.15 Д/ф «Тонкая грань» 16+
20.15 Д/с «Второе дыхание» 12+
20.45, 07.45 Д/с «1+1» 16+
21.30 Д/ф «Тренер» 16+
22.45 Д/ф «Два Эскобара» 16+
01.15, 04.00 Все на футбол!
01.45 Футбол. Лига чемпионов. ЦСКА (Россия) - «Вольфсбург» (Германия). Прям. тран.
04.30 Футбол. Лига чемпионов. «Ювентус» (Италия) - «Манчестер Сити» (Англия). Прям. тран.
08.30 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Женщины. Прям. тран.
11.30 Д/ф «Федор Емельяненко. Первый среди равных» 16+

Четверг, 26 ноября
12.30 Д/с «Второе дыхание» 12+
13.00, 13.30, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.15, 20.00, 21.00 Новости
13.05, 13.35 Ты можешь больше! 16+
14.05 Живи сейчас 16+
15.05, 16.05, 23.00, 07.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
17.05 Матч, который не состоялся 16+
18.05, 10.30 Д/с «1+1» 16+
18.50, 11.20 Д/ф «Мэрион Джонс. Потерять все» 16+
20.05 Точка на карте
20.30 Спортивный интерес 16+
20.45 Тиффози. Итальянская любовь 16+
21.05 Лучшая игра с мячом 16+
21.35 Д/ф «Неудачная попытка Джордана» 16+
22.45 Детали спорта 16+
00.00 Все на футбол!
00.45 Футбол. Лига Европы. «Краснодар» (Россия) - «Боруссия» (Германия). Прям. тран.
02.45 Футбол. Лига Европы. «Локомотив» (Россия) - «Спортинг» (Португалия). Прям. тран.
04.50 Футбол. Лига Европы. «Ливерпуль» (Англия) - «Бордо» Прям. тран.
08.00 Д/ф «Два Эскобара» 16+

Пятница, 27 ноября
12.30 Лучшая игра с мячом 16+
13.00, 13.30, 14.00, 15.00, 16.00, 18.00 Новости
13.05, 13.35 Ты можешь больше! 16+
14.05 Живи сейчас 16+
15.05, 23.00, 05.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
16.10 Фигурное катание. Гран-при Японии. Мужчины. Короткая программа. Прям. тран.
17.30 Где рождаются чемпионы? 16+
18.05 Анатомия спорта с Эдуардом Безугловым 12+
18.30 Дублер 12+
19.00 Фигурное катание. Гран-при Японии. Женщины. Короткая программа. Прям. тран.
20.40 Миг. Котто (Пуэрто-Рико) - С. Альварес (Мексика). Бой за звание чемпиона мира по версии WBC в среднем весе
00.00 Д/с «Второе дыхание» 12+
00.30 Безумный спорт с Александром Пушным 16+
01.15 Х/ф «Охотник на лис» 16+
04.00 Спортивный интерес 16+
06.00 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Женщины. Прям. тран.
07.45 Детали спорта 16+
08.00 Д/с «Первые леди» 16+
08.30 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Мужчины. Прям. тран.
09.45 Д/ф «Неудачная попытка Джордана» 16+
11.00 Матч, который не состоялся 16+
12.10 Удар по мифам 16+

Суббота, 28 ноября
12.30 Фигурное катание. Гран-при Японии. Танцы на льду. Короткая программа. Прям. тран.
13.40, 15.55, 19.00 Новости
13.45 Анатомия спорта с Эдуардом Безугловым 12+
14.20 Фигурное катание. Гран-при Японии. Пары. Произвольная программа. Прям. тран.
16.00, 05.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
16.40 Фигурное катание. Гран-при Японии. Мужчины. Произвольная программа. Прям. тран.
19.05, 08.15 Особый день с Константином Цзю 16+
19.30 Фигурное катание. Гран-при Японии. Женщины. Произвольная программа. Прям. тран.
21.55 Формула-1. Гран-при Абу-Даби. Квалификация. Прям. тран.
23.00 Все на футбол!
23.20 Росгосстрах Чемпионат России по футболу. «Терек» (Грозный) - «Зенит» (Санкт-Петербург). Прям. тран.
01.40 Детали спорта 16+
02.00 Специальное расследование 16+
03.00 Смешанные единоборства. UFC 16+
06.00 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Мужчины. Прям. тран.
07.45 Дублер 12+
08.30 Тяжелая атлетика. Чемпионат мира. Женщины. Прям. тран.
10.15 Спортивный интерес 16+
10.30 Д/с «Безграничные возможности» 16+
11.00 Точка на карте 16+
11.30 Д/ф «40 лет спустя» 16+
12.00 Фигурное катание. Гран-при Японии. Танцы на льду. Произвольная программа. Прям. тран.

Воскресенье, 29 ноября
12.30 Фигурное катание. Гран-при Японии. Танцы на льду. Произвольная программа. Прям. тран.
13.30, 14.00, 14.55, 18.00 Новости
13.35 Д/с «Второе дыхание» 12+
14.05, 20.00, 05.00 Все на Матч! Прямой эфир. Аналитика. Интервью. Эксперты
15.00 Фигурное катание. Гран-при Японии. Показательные выступления. Прям. тран.
17.20 Поверь в себя. Стань человеком 12+
17.50 Детали спорта 16+
18.10, 11.20 Безумный спорт с Александром Пушным
19.00 Специальное расследование 16+
21.00, 22.45, 12.00 Биатлон с Дмитрием Губерниевым 16+
21.35 Биатлон. Кубок мира. Одиночная смешанная эстафета. Прям. тран.
23.20 Биатлон. Кубок мира. Смешанная эстафета. Прям. тран.
01.00 Формула-1. Гран-при Абу-Даби 16+
03.05 Д/с «Сердца чемпионов» 12+
03.30 Дуэль 16+
04.00 Д/ф «Победы, которых не должно было быть» 16+
06.00 Х/ф «Тело и душа» 16+
08.40 Х/ф «Охотник на лис» 16+

23 ноября, понедельник
06:30 Дойдум дьоно (Панорама ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 В кадре-республика (Розовая чайка ТВ) 6+
10:30 Аал-луук мас 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Ис сүрэхтэн... 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ Саха радиота 6+
15:00 Кыайыы оҕолоро 6+
15:45 Идэҕин таба тал 6+
16:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ 6+
17:00 Буква закона 6+
17:30 Үтүө киэһэнэн! 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Улуу Кыайыы 70 сылыгар 6+
18:45 Күнчээн 6+
19:00 Саха Сирэ 12+
19:15 Арена событий 6+
19:30 Не пропусти главного 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Буква закона 6+
21:45 Дойдум дьоно (Кадр ТВ) 6+
22:15 Үтүө киэһэнэн! 6+
22:45 В кадре-республика (Томпо ТВ) 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+

24 ноября, вторник
06:30 ТЕХНИЧЕСКАЯ ПРОФИЛАКТИКА
12:00 Арена событий 6+
12:15 В кадре-республика (Спектр ТВ) 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ Саха радиота 6+
15:00 Не пропустите главного 12+
16:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ 6+
17:00 Sakha-card 6+
17:15 Идэҕин таба тал 6+
17:30 Үтүө киэһэнэн! 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Дойдум дьоно (Майа ТВ) 6+
18:45 Күнчээн 6+
19:00 Саха Сирэ 12+
19:15 Болҕомто киинигэр 6+
19:30 Олох үөһүгэр 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Дойдум дьоно (Бороҕон ТВ) 6+
21:45 Сахатранснефтегаз: С нами теплее! 6+
22:00 В кадре - республика (Жиганск ТВ) 6+
22:15 Үтүө киэһэнэн! 6+
22:45 Продвижение 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+

25 ноября, среда
06:30 Дойдум дьоно (Бэрдьигэс ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 В кадре - республика (Ньурба ТВ) 6+
10:30 Күнчээн 6+
10:45 Продвижение 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Болҕомто киинигэр 6+
11:30 Кэл, олор, сэһэргэһиэх 6+
12:30 Жизнь прекрасна! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ Саха радиота 6+
15:00 Олох үөһүгэр 12+
16:00 Жизнь прекрасна! 6+
17:00 Геван 6+
17:30 Үтүө киэһэнэн! 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 «Хотугу сулус» 6+
18:45 Күнчээн 6+
19:00 Саха Сирэ 12+
19:15 Арена событий 6+
19:30 Не пропусти главного 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Аартык-светлая дорога в будущее! 6+
21:30 Саха санаата 6+
22:15 Үтүө киэһэнэн! 6+
22:45 Sakha-card 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+

26 ноября, четверг
06:30 В кадре-республика (Чароит ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Дойдум дьоно (Хотун Бүлүү ТВ) 6+
10:45 Sakha-card 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Арена событий 6+
11:30 Үрдэл 6+
12:15 Аартык-светлая дорога в будущее! 6+
12:30 Жизнь прекрасна! 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ Саха радиота 6+
15:00 Не пропустите главного 12+
16:00 Жизнь прекрасна! 6+
17:00 Геван 6+
17:30 Үтүө киэһэнэн! 6+
18:00 Саха сирэ 12+
18:15 Сардаана 6+
18:45 Күнчээн 6+
19:00 Саха Сирэ 12+
19:15 Арена событий 6+
19:30 Олох үөһүгэр 12+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Бизнес-формула 6+
21:30 Факты о Якутии 6+
21:45 Парламентский вестник 6+
22:15 Үтүө киэһэнэн! 6+
22:45 Дойдум дьоно 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+

27 ноября, пятница
06:30 Дойдум дьоно (Хаҥалас ТВ) 6+
07:00 Саҥа күн-Новый день 6+
10:00 Саха сирэ 12+
10:15 Дойдум дьоно (Өлөөн ТВ) 6+
10:45 Күнчээн 6+
11:00 Новости Саха 24 12+
11:15 Арена событий 6+
11:30 ТОК 6+
12:30 Үчүгэйиэн бу сиргэ 6+
13:30 Саха сирэ-Якутия 12+
14:00 Эфиргэ Саха радиота 6+
15:00 Олох үөһүгэр 12+
16:00 Үчүгэйиэн бу сиргэ 6+
17:00 Байанай 6+
17:30 Үтүө киэһэнэн! 6+
18:00 Торжественное мероприятие ко Дню матери 6+
20:00 Дойдум дьоно (Хаҥалас ТВ) 6+
20:30 Саха сирэ-Якутия 12+
21:00 Биһикчээн 0+
21:15 Идэҕин таба тал 6+
21:30 Эргимтэ 6+
21:45 Охота и рыбалка в Якутии 6+
22:15 Үтүө киэһэнэн! 6+
22:45 Факты о Якутии 6+
23:00 Саха сирэ-Якутия 12+

28 ноября, суббота
07:00 С бодрым утром! 6+
07:15 Дойдум дьоно (Зырянка ТВ) 6+
07:45 Улуу Кыайыы 70 сылыгар 6+
08:15 Ыраах-чугас аймахтарбыт (Бороҕон ТВ) 6+
08:45 В кадре - республика (Жиганск ТВ) 6+
09:00 Дойдум дьоно (Томпо ТВ) 6+
09:30 Дойдум дьоно (Сунтаар ТВ) 6+
10:00 Саха итэҕэлэ 6+
10:30 Пропеллер 6+
10:45 Факты о Якутии 6+
11:00 Истиҥ илдьит 0+
11:45 Дойдум дьоно (Нам ТВ) 6+
12:15 Питер - Life 6+
12:30 ТОК 6+
13:30 Саха сирэ. Күнтэн күн 12+
14:15 Дойдум дьоно (Ньурба ТВ) 6+
14:45 Күнчээн 6+
15:15 «Хотугу сулус» 6+
15:45 Дойдум дьоно (Хаҥалас ТВ) 6+
16:15 ТВ-спорт: Всероссийский турнир по боевому самбо, памяти Героя России Сергея Рыжикова 6+
17:15 Геван 6+
17:45 Дойдум дьоно (Саскылаах ТВ) 6+
18:00 Аал-луук мас 6+
18:30 Истиҥ илдьит 0+
19:15 Сардаана 6+
19:45 Тыыннаах дорҕоон 6+
20:30 Якутия. День за днем 12+
21:15 Ис сүрэхтэн... 6+
22:30 Дойдум дьоно (Таатта ТВ) 6+
23:00 Кэнсиэр 6+

29 ноября, воскресенье
07:00 С бодрым утром! 6+
07:15 Дойдум дьоно (Кадр ТВ) 6+
07:45 Дойдум дьоно (Бороҕон ТВ) 6+
08:15 Дойдум дьоно (Хаҥалас ТВ) 6+
08:45 Доруобуйа туһугар үйэлээх тутуулар 6+
09:15 Ийэ күүгэр (Сунтаар ТВ) 6+
09:30 Дойдум дьоно (Бэрдьигэс ТВ) 6+
10:00 Полярная звезда 6+
10:45 Будем вместе 6+
11:00 Истиҥ илдьит 0+
11:45 Аал-луук мас 6+
12:30 Кэл, олор, сэһэргэһиэх 6+
13:30 Якутия. День за днем 12+
14:15 Дом с умом 6+
14:45 Беседы о вечном 6+
15:00 Күнчээн 6+
15:30 Прогресс 6+
16:00 Күнчээҥҥэ эҕэрдэ 0+
16:15 ТВ-спорт: Көҥүл туһааҥа ХИФУ бириинэ 6+
17:15 Геван 6+
17:45 Уолан 6+
18:00 Дойдум дьоно (Бэрдьигэс ТВ) 6+
18:30 Истиҥ илдьит 0+
19:15 Байанай 12+
19:45 Үрдэл 6+
20:30 Саха сирэ. Күнтэн күн 12+
21:15 Спорт-клуб 6+
22:00 Аартык-светлая дорога в будущее! 6+
22:15 Кинозавод 6+
23:15 Кэнсиэр 6+

«МУЗЫКА БАРЫБЫТЫГАР» БЫРАЙЫАК САЛҒАНАР

Атырдьах ыйын бүтүүтэ Дьокуускай куоракка II Аан дойдутааҕы конгресс чэрчитинэн сайыҥҥы музыкальнай лааҕыр үлэлээн, төрөппүттэр уонна общественность сэҥээриитин ылла. Бу лааҕыр икки нэдиэлэ устата Дьокуускайдааҕы национальнай гимназия базатыгар тэриллэн үлэлээтэ. Лааҕыры Үөрэх таһымын үрдэтэр уонна сайыннарар институт педагогика уонна психология кафедратын доцена Елизавета Петровна Дуткина салайан ыытта.

Бу лааҕырга З.П. Саввин аатынан орто оскуола биэс үөрэнээччитэ Сандаара Алексеева (1 кылаас), Уйгууна Эверстова (2 кыл.), Юлиана Сосина (3 кыл.), Ванесса Ильина (4 кыл.), Вика Саввина (5 кыл.) синтезаторга оонньуур кыахтарын салгыы сайыннаран, конгресс культурнай программатыгар кыттан, биллэр музыканнары илэ харахтарынан көрөн, Суорун Омоллон аатынан Опера уонна балет театрыгар концертарга сылдьан элбэҕи билэн-көрөн, үөрэнэн кэллилэр. Биир умнуллубат түгэнинэн Людмила Спартаковна Белолюбская салайааччылаах Оҕо дыбарыаһын народнай оркестрын кытары сахалыы матыыптары хомуска уонна синтезаторга, толору көрөөччүнэн мустубут концертнай саалаҕа оонньообуттара буолар. Бу сахалыы матыыптары синтезатор толору кыаҕын туһанан аранжировкалаабыт киһинэн педагогическай наука доктора, профессор, «Музыка и электроника» сурунаал сүрүн редактора Игорь Михайлович Красильников Москваттан кэлэн кыттыыны ылбыта элбэҕи этэр. Онтон оркестры Сергей Зверев – Кыыл Уола Үҥкүү национальнай театрын оркестрын художественнай салайааччыта, Саха Республикатын искусствотын үтүөлээх деятелэ Николай Павлович Петров дирижердаата.

Салгыы оҕолор республиканскай курска мустубут музыка салайааччыларыгар уонна музыка учууталларыгар анаан маастар-кылаас ыыттылар. Лааҕыр үлэлиирин устатын тухары оҕолору минньигэстик аһатан, күннэтэ анал үөрэхтээх педагогтар араас сонун оонньуулары тэрийэн, быыстапкаҕа кытыннаран сэргэхситтилэр.

Оскуола үөрэнээччилэрин кытары «Чуораанчык» оҕо сайдар киинин кырачаан иитиллээччилэрэ Аан дойдутааҕы музыкальнай үөрэхтээһин президенэ, профессор, философия доктора Шила Вудворд (Америка Холбоһуктаах Штата) биир күннээх маастар-кылааһыгар кыттан үөрдүлэр, музыка кэрэ, ураты дорҕоонунан бэйэ-бэйэлэрин өйдөстүлэр.

Билигин оскуола үөрэнээччилэрэ ылбыт билиилэрин биир саастыылаахтарыгар тиэрдэргэ төһүү күүс буолаллар. «Музыка барыбытыгар» бырайыак салҕанар...

Т.Н. АФАНАСЬЕВА,
Үөдэй нэһилиэгин «Чуораанчык» оҕо сайдар киинин музыкальнай салайааччыта, музыка учуутала

ИНИРЭХ ТЫЫТАР

Убаастабыллаах **СЕМЕН ГЕРМАНОВИЧ АЛЕКСЕЕВЫ**, бииргэ үлэлээбит коллегабытын, нэһилиэк бочуоттаах олохтооҕун, Партизан сынньалаҥ киинин директорын, олоҕуҥ орто кэрдиис кэминэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Семен Германович! Талан ылбыт идэҕин таба тайанан үтүө суобастаахтык, мындыр хаачыстыбалаах көрүүгүнэн үрдүк таһымнаахтык иилээн-саҕалаан үлэлии сылдьаргын, араас көрүү-конкурстарга, фестивалларга өрүү инники миэстэҕэ сылдьан сэмэй кылааккын киллэрэ, айа-тута сылдьаргын сыаналыыбыт. Нэһилиэгиҥ дьоно, ыччата талаана сайдарыгар бары дьоҕургун, санааҕын ууран инники кэскиллээх үлэни түстүүгүн, сынньалаҥ киин үлэтэ тупсарыгар ахсаабат кыһамньыгын уураҕын.

Баҕарабыт Эйиэхэ саха алмааһыныы кытаанах доруобуйаны, сылайбат-элэйбэт эрчими, таһаарыылаах үлэни, нэһилиэгиҥ талаанын арыйан-таһааран дьонуҥ-сэргэҥ махталын, тапталын ыла үөрэ-көтө үлэлии сырыт. Үлэ, олох үөһүгэр кэрэни кэрэхсэтэ, үтүөнү үксэтэ тур. Баҕарабыт баҕа санаа бастыҥын, үтүө санаа үтүмэнин. Уолаттарыҥ тапталларынан, ситиһиилэринэн кынаттанан дьоллоох олох инники күөнүгэр айа-тута, үрдүктэн үрдүккэ дабайа дьонуҥ-сэргэҥ махталын ыла тур!

Бииргэ үлэлээн ааспыт, чугастык алтыспыт коллективыҥ: Л.Д. Соловьева, С.П. Протопопова, С.Н. Неустроева, Д.И. Кривошапкин, А.С. Атласова, М.Ф. Новгородова.

Истиҥник саныыр, таптыыр бары Никииппэрдэр аймах тумус туттар, барыбытын салайар күндү, улахан эдьиийбитин **ЗОЯ НИКИФОРОВНАНЫ** 65 сааскын туолар үөрүүлээх күҥҥүнэн ис сүрэхпититтэн эҕэрдэлиибит!

Күндү эдьиийбит биһиги олоххо суолбутун тобулунарбытыгар ахсаабат көмөҥ, үтүө сүбэҥ, кыһамньыҥ, сылаас сыһыаныҥ иһин барҕа махтал тылларын тиэрдэбит. Күннэтэ Эн үүттээх итии чэйгинэн, минньигэс аскынан бар дьоҥҥун, аймахтаргын күндүлүүгүн, маанылыыгын. Баҕарабыт күн сирин кэрэтиттэн дуоһуйууну эрэ ылан, айар талааҥҥын өссө уһугуннаран ай-тут! Эн мындыртаан өрбүт кыл сэлээппэлэриҥ, бэргэһэлэриҥ, дэйбиирдэриҥ, араас кыл оҥоһуктарыҥ бар дьоҥҥун абырыы сырыттыннар.

Күндү эдьиийбит Зоя Никифоровна, тапталлаах кэргэн, ийэ, эйэҕэс эбэ буолан оҕолоруҥ, сиэннэриҥ тапталларыгар угуттанан өссө да айа-тута уһуннук дьоллоохтук олороргор баҕарабыт!

Балтыларыҥ Авдотья Никифоровна, Татьяна Никифоровна, оҕолоро, сиэннэрэ

Поздравляем любимого, дорогого нашего нам **НОВГОРОДОВА ВАЛЕРИЯ НИКОЛАЕВИЧА** с Юбилеем!

Желаем крепкого здоровья, бодрости духа, долголетия. И еще тебе желаем — не болеть, не стареть,

И еще много лет юбилеи встречать.

Спасибо, что ты у нас есть, за твою любовь и заботу.

С пожеланиями жена, дети, невестки, внуки

Күндү үөлэннээхтэрбитин, үлэ ветераннарын: оҕо иитиитин эйгэтигэр олохторун анаабыт кырачааннарбытын иитээччи **НИКОЛАЕВА СВЕТЛАНА СЕМЕНОВНАНЫ** 70, Хамаҕатта орто оскуолатын историк учууталын **ПОСЕЛЬСКАЯ АЛЕКСАНДРА ЛУКИНИЧНАНЫ** 65, үрүҥ илгэни күрүлэччи ыабыт кырдьаҕас ыанньыксыттары **ФЕДОТОВА ЕЛИЗАВЕТА ГАВРИЛЬЕВНАНЫ** 75, **ЧЕРМОШЕНЦЕВА ЛЮДМИЛА АФАНАСЬЕВНАНЫ** 75 саастарын томточчу туолбуттарынан итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибит!

Кырдьары кый ыраах кыйдаан, оҕолоргутугар күүс-көмө буолан, чэгиэн-чэбдик бэйэлээхтик өссө да уһуннук үөрэ-көтө олороргутугар баҕарабыт. Бары бастыҥ баҕа санааҕыт туолуохтун. Дом!

Ветеран сэбиэтэ Бурнашева Т.И.

Күндүтүк саныыр, убаастыыр учууталбытын **РОЖИНА МАРИАННА ДМИТРИЕВНАНЫ** үтүө күҥҥүнэн эҕэрдэлиибит!

Билии сырдык дойдутун киэҥ суолугар кэрэни кэрэхсиир, элбэҕи билэ сатыыр дьоҕурбутун арыйбыккыт, сайыннарбыккыт иһин барҕа МАХТАЛ! Эһиги олоххо дьулуургут, мааны дуураҕыт, дьоҥҥо кыһамньылаах сыһыаҥҥыт биһиэхэ холобур буолар! Доруобай, дьоллоох буолуҥ, күндү киһибит!

Эҕэрдэни кытта 1 №-дээх Нам орто оскуолатын 7 «б» кылааһын үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэрэ уонна Ульяна Михайловна

Бар дьон көҥүл хаһыата – «ТУЙМААДА»

® «ТУЙМААДА» общественнай-политическай хаһыакка 2016 сыл бастакы аҥаарыгар сурутуу ыытыллар.

«ТУЙМААДА» хаһыакка тыа сирин кыһарҕаннаах олоҕун, политика, экономика, быыбардар тустарынан кырдьыктаах суруйуулар, ону сэргэ «Олох көстүүлэрэ», «Дьылҕа хаан», «Эйгэ», «Баай байанай», «Иччи», «Таптал таабырына», «Араас» о.д.а. бэрт сэргэх балаһалар бэчээттэнэллэр. Бэчээттэнэр суруйуулар ардыгар аралдьытыахтара, сороҕор соһутуохтара.

Сурутуу сыаната 6 ыйга маннык: Киин улуустарга – 1144 солк. 32 харчы, Бүлүү бөлөх улуустарыгар – 1363 солк. 50 харчы, хотугу улуустарга – 1472 солк солк. 34 харчы.

БОЛҔОЙУҤ! Сурутуу хас биирдиитэ 50-нуу тыһ. солкуобайдаах үс сүрүн бириистээх! Атын да сыаналаах бириистэр эмиэ оонньонуохтара: улахан ЖК-телевизор, холодильник, аныгы суотабай телефон о.д.а. Алта ыйга толору суруттарбыттар эрэ бириистээх сурутууга кытталлар.

Көхтөөхтүк сурутуҥ, бириистэ сүүйүҥ! «Туймааданы» сурутуоҥ – кырдьыгы билиэҥ, олоххор ситиһиилээх буолуоҥ.

«ТУЙМААДА» редакцията

Көр-күлүү

КӨРДӨӨХ КЭПСЭЭННЭР

Совхозка тырахтарыыһынан үлэлиир Ньукуу диэн 40-чалаах киһи 20-чэ сыллааҕыта армияттан нуучча кыыһын сүгүннэрэн аҕалан төрөппүттэрин соһутуу бөҕөнү соһуппут. Тыаҕа кырдьаҕастар нууччаны дэҥҥэ көрөр дьоҥҥо нуучча илэ бэйэтинэн дьиэлэригэр киирэн кэлбит. Кырдьаҕастар кийииттэрин кытта хайдах кэпсэтиэхтэрин билбэттэр, ону хата кийииттэрэ бэйэтэ сытыы дьахтар буолан, илии, атах көмөтүнэн бэрт түргэнник быһаарсар буолбуттар, оттон аҕыйах ыйынан кийииттэрэ омуннаан эттэххэ бэйэлэринээҕэр сахалыы билэн, бэркэ диэн кырдьаҕастары кытта тапсан сэһэргэһэр буолбут.

Сарсыарда аайы совхоз үлэһиттэрэ үлэлэригэр тарҕаһыахтарын иннинэ биригэдьиирдэрин кэтэһэ таарыйа хонтуора таһыгар мустан онуманы ыаһахтаһан, бэйэ-бэйэлэрин көрдөөх тылларынан хаадьылаһан, күлсэн-салсан бараллар эбит. Биирдэ Ньукуу дьонноругар кэпсээбит кэпсээниттэн дьонноро уҥуохтарыгар дылы күлбүттэр уонна онтуларын тыл номоҕо гынан дьон аайы кэпсииллэр.

- Бэҕэһээ киэһэ үлэм кэнниттэн уолаттары кытта «аһаан» баран дьиэбэр тиийбиппэр «антах харах, бэттэх мурун» сылайыар дылы саҥаран, мөҥөн күппээртэ ахай. Мин истэн турдум, онтон бүппүтүн кэннэ, бүтэһигэр кыайыылаах мин буолан таҕыстым, - диир.

- Эс, хайдаҕый ол, биир да тылы хардарбакка туран? - дэһистилэр уолаттар.

- Ээй, оттон мин үтүлүгүм иһигэр хоккуоска тутан баран турдаҕым дии, онон кыайыылаах мин буолан таҕыстаҕым эбээт! - диэн уолаттарын күллэртээбит.

З.ТИХОНОВА

ОБРАЩЕНИЕ
Уважаемые предприниматели!

В соответствии с Федеральным законом от 24.07.2007г. №209-ФЗ «О развитии малого и среднего предпринимательства в Российской Федерации», Федеральная служба государственной статистики в первом полугодии 2016 года во всех субъектах Российской Федерации проводит сплошное федеральное статистическое наблюдение за деятельностью субъектов малого и среднего предпринимательства за 2015 год (перепись малого бизнеса). Первое сплошное наблюдение было проведено в 2011 году по итогам за 2010 год.

Основная цель сплошного наблюдения – получение полной и достоверной официальной статистической информации о положении малого и среднего бизнеса для определения дальнейшего развития этого приоритетного сектора экономики.

Коротко о состоянии малого предпринимательства в Намском улусе.

В 2014 году Намском улусе было зарегистрировано 178 малых предприятий, из них отчитались 114 предприятий или 64%, из них 50% предоставили отчеты с нулевыми значениями, 64 предприятия не найдены по разным причинам.

В отчитавшихся предприятиях работают 587 человек, или в среднем на одно предприятие приходится 5 чел., среднемесячная номинальная заработная плата одного работника составила 14500 рублей, что составляет 40% от среднеулусного уровня (среднемесячная номинальная заработная по улусу за 2014 год составила 36292 рубля). По уровню среднемесячной заработной платы Намский улус находится на 32 месте в республике.

За 2014 год малыми предприятиями выполнено работ и услуг на 212 млн.руб., оборот розничной торговли составил 142 млн.руб., всего оборот малых предприятий – 354 млн.руб., в т.ч. на зарплату работникам приходится всего 8,5 млн.руб. или 2,4% от общего оборота.

Всего зарегистрировано 999 индивидуальных предпринимателей, из них 284 крестьянские фермерские хозяйства.

По индивидуальным предпринимателям Саха(Якутия)статом постоянно проводятся только выборочные обследования, в среднем выборка составляет до 10% от числа зарегистрированных предпринимателей. Обследования проводятся 1 раз в год по определению розничного оборота торговли и по оказанию платных услуг населению.

Индивидуальные предприниматели, занятые в обрабатывающих производствах представляют ежемесячно сведения о количестве произведенной продукции: производство хлеба и хлебобулочных изделий, мебели, сувенирной продукции и другие. Всего занято в производстве 15 ИП.

Крестьянские фермерские хозяйства отчитываются сплошным методом 3 раза в год. Из 284 зарегистрированных крестьянских хозяйств постоянно отчитываются 60%.

При проведении обследований по малому предпринимательству, следует отметить две основные трудности: несоответствие адреса государственной регистрации с адресом фактической деятельности и нежелание респондентов предоставлять сведения, особенно это касается вопроса по определению средней выручки за отчетный год.

Объем выручки (в тыс.руб.) это ваш основной показатель, оценивающий вашу трудовую деятельность. Лишний раз напоминаем, что средняя выручка от реализации товаров (работ, услуг) включает сумму всех поступлений за реализованные товары (работы и услуги). Учитываются все ваши расходы на приобретение товаров, материальных ценностей, нефтепродуктов, за оказанные вам транспортные услуги, необходимые для реализации товаров, производства продукции или оказания различных услуг, включая суммы налогов и других обязательных платежей.

Учитывая вышеприведенные трудности и в виду большой мобильности малого бизнеса просим вас, уважаемые предприниматели и руководители малых предприятий принять активное участие в переписи малого бизнеса, если не желаете заполнять анкеты в присутствии переписчика, то можете подойти в Намский отдел статистики по адресу: с.Намцы, ул.Октябрьская дом 1, каб.212 и сдать заполненные анкеты специалистам отдела.

По всем вопросам обращайтесь по телефонам 8-41162-41437 или 8-41162-41347, на электронный адрес: namsors@mail.sakha.gks.ru.

Все переписчики и специалисты отдела статистики дали подписку о не разглашении получаемых в ходе обследования сведений. Конфиденциальность гарантируется в соответствии с Федеральными законами №149-ФЗ и 152-ФЗ «Об информации и защите информации» и «О персональных данных».

Участие в сплошном наблюдении малого предпринимательства является обязательным в соответствии со ст.8 Федерального закона «Об официальном статистическом учете и системе государственной статистики в Российской Федерации» №282-ФЗ и при не предоставлении влечет наложение административного штрафа от 3до 5 тыс.рублей.

Мы очень надеемся на тесное сотрудничество, вашу ответственность и благоразумие при проведении данного обследования.

Н.И. ТАРАСОВА,
руководитель подразделения Намского отдела статистики

БИЛЛЭРИИЛЭР

УВАЖАЕМЫЙ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ!

Просим принять активное участие в переписи малого бизнеса с ноября по декабрь м-цы 2015 года.

По всем вопросам обращаться по тел.: 8(41162) 41437 или namsors@mail.sakha.qks.ru

® **Народный целитель**
ДЖУМАН
с 23-28 ноября
прием в с. Намцы:
— Гадания и предсказания, очищение от сглаза, порчи и проклятий
— Очищение дома
— Защита от несчастных случаев
— Лечение эпилепсии
Тел. 8-914 278 25 30

® ДЛЯ СУБЪЕКТОВ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА!

Администрация МО «Намский улус» объявляет конкурсный отбор на получение субсидии субъектов малого и среднего предпринимательства на реализацию муниципальной целевой программы «Развитие предпринимательства в МО «Намский улус» на 2014-2017 годы» на мероприятия:

1. Предоставление субсидий на поддержку субъектов малого и среднего предпринимательства на организации групп по присмотру и уходу за детьми дошкольного возраста, на организацию питания.

2. Предоставление субсидий на организацию массовых программ обучения и повышения квалификации населению и субъектов малого и среднего предпринимательства.

3. Предоставление субсидий субъектам малого и среднего предпринимательства на поддержку социального предпринимательства на возмещение произведенных затрат по следующим направлениям:

— на организацию групп по присмотру и уходу за детьми дошкольного возраста.

Порядок размещен на официальном сайте администрации МО «Намский улус» http://www.sakha.gov.ru/node/158918 и за информацией обращаться в каб. 301 администрации муниципального образования «Намский улус», раб. тел. 41-267. Документы принимаются со дня опубликования в течение 15 календарных дней, документы, поданные после указанного срока, к рассмотрению не будут допущены.

Объявление вступает в силу после опубликования в газете «Энсиэли»

® ЫТЫКТАБЫЛЛААХ НАМ УЛУУҺУН ОЛОХТООХТОРО, ЫАЛДЬЫТТАРА!

«TORUT UU» тэрилтэ кыһыҥҥы үлэ режимигэр киирбитин биллэрэр:

Үлэ күннэригэр сарсыарда 9.00-тан 18.30 ч. диэри үлэлиибит.

Дьиэҕэ илдьэн биэрии диспетчерэ сарсыарда 9.00 киэһэ 18.30 ч. диэри сакааһы ылар.

Өрөбүл күммүт - нэдиэлэ баскыһыанньата уонна тохсунньу 1 күнэ.

Атыыга бааллар: помпалар, кулердар, ону таһынан скандинавскай хаамыы тайахтара.

Кирдээх, саһарбыт уонна хайдыылаах баллоннары төттөрү ылбаппыт.

Намҥа: Чернышевскай уул. 6-та, «Олоҥхо» атыы киинэ.

Аппааныга: Лена уул. 16-та, өрөбүлэ суох.

Аадырыска тиэрдии телефоннара: ***8-924-873-73-11, 8-914-300-11-70***

Төрүт уу — Чэгиэн турук — Үйэлээх олох

® В магазине «Диана» (с. Намцы, универмаг) поступление унтов от местных производителей.

® **Грузовые перевозки.**
Тел. 89644232507

® **Продаем** участок Көччү2 — 300 т.р., реальному покупателю — хороший торг.
Тел. 89248605079, 89143012135

® **Продаю** холодильник-витрина, чайник для кофе, промышленная фритюрница (+стол). Фото по ватсап.
Тел. 89142263039

Отдел (военного комиссариата Республики Саха (Якутия)) по Намскому улусу проводит набор курсантов для подготовки и дальнейшего призыва весной 2016 года на должности ВУС 843 «механик-водитель МТЛБ», ВУС 837 «водитель категории С», из числа граждан с 1989 по 1998 годов рождения, не проходивших военную службу, годных к военной службе по состоянию здоровья, ранее не привлекавшихся к уголовной ответственности.

Обращаться в отдел военного комиссариата Республики Саха (Якутия) по Намскому улусу.

Адрес: с. Намцы, ул. Ойунского, 8, 2-й этаж, призывной пункт. Конт. тел.: *8-41162-41161*

Начальник отдела военного комиссариата Республики Саха (Якутия) по Намскому улусу
О. Возный

® **Продаю** резину «Диплоп» 205х70х15 новая — 4 т.р.

Поршневая группа «Волга» — 3 т.р.

Колен. вал УАЗ стандарт — 5 т.р.

Сидения передние от Короллы — 3 т.р.
Тел. 89841058566

® **Продам** тентовый УАЗ 97 г.в. ДВС 76 л.с., масло не ест, не дымит, мосты и КПП с раздаткой не шумят, не гудят, не пинаются. Салон обшит. 140 тыс. руб. Торг. Обмен на авто (можно с проблемами) или ваши варианты.
WhatsApp 89644242362

® **Продаю** частный дом (собственность, 15 соток, водопровод, септик).
Тел. 89243661967

® **Продается** зем. участок 12 соток в с. Намцы в р-не Ипподром (имеется свет, газ рядом).
Тел. 89841089983

® **Грузовые перевозки** Toyota Hiace.
Тел. 89644218634

® **Грузовые перевозки** по селу, по городу.
Тел. 89243661967, 89841160270, 89644258617

® **Продаю** усадьбу 15 соток по ул. Жиркова, 17. Цена - 500 тыс. руб..
Тел. 89644239716

Куплю усадьбу ближе к центру.
Тел. 89644239716

КЭРИЭСТЭБИЛ

Күн сирин кэрэтин көрдөрбүт тапталлаах ийэбит, эбэбит, эдьиийбит, Аппааны бөһүөлэгин олохтооҕо Сивцева Мария Филипповна сэтинньи 23 күнүгэр ыарахан ыарыыттан орто дойдуттан букатыннаахтык барбыта 3 сылын туолла.

Биһиги ийэбит Уус-Алдан улууһугар Дүпсүн нэһилиэгэр 1946 сыллаахха сэтинньи 29 күнүгэр төрөөбүтэ. Оҕо сааһа, оскуолатын сыллара төрөөбүт Дүпсүнүгэр ааспыта. Үөрэҕин бүтэрээт Намнааҕы педагогическай училищеҕа үөрэнэ киирэр, ол эрэн, учуутал буолбат аналыгар үөрэҕин бүтэһик кэрчигин бүтэрбэтэҕэ. Ол да буоллар педучилищеҕа бииргэ үөрэммит доҕотторун, дьүөгэлэрин, учууталларын кытта куруук көрсөллөрө, ирэ-хоро кэпсэтэллэрэ, үөрэммит училищеларын үбүлүөйүгэр көрсөн студеннаабыт кэмнэрин ахтан-санаан аахаллара.

Онтон Дьокуускайдааҕы кооперативнай училищены үөрэнэн бүтэрэн продавец идэтин ылан Хатыҥ-Арыы, Граф Биэрэгин, Никольскай, Хамаҕатта маҕаһыыннарыгар сэбиэдиссэйинэн, продавеһынан үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ. Кэлин «Хатыҥ-Арыы» совхозка сүөһү көрөөччүнэн, ыанньыксытынан бэриниилээхтик, тоҥору-хатары билиммэккэ пенсияҕа тахсыар диэри үлэлээбитэ.

Күн сиригэр кэлбит аналын толорон аҕабытынаан Сивцев Эллэй Никифоровичтыын ыал буолан дьиэ-уот тэринэн, 5 оҕону күн сиригэр көрдөрөн бүөбэйдээн, көрөн-истэн, үөрэхтээх үлэһит дьон оҥортообуттара. Ийэлээх аҕабыт икки уол оҕолорун күн сириттэн хомолтолоохтук сүтэрэн сүрэхтэригэр оспот баастаах этилэр.

Ийэбит барахсан баар-суох дурдабыт-хаххабыт, сүбэ-ама биэрэр, баарынан-суоҕунан көмөлөһөр киһибит этэ. Ийэбитигэр хаһан баҕарар кэллэхпитинэ куруук үөрэ-көтө алаадьы астыы охсон итии чэйдээх көрсөрүн билигин да суохтуубут. Төһө да ыалдьа сыруттар сиэннэрин олох кыраларыттан бэйэтэ көрөн-истэн, аһатан-сиэтэн, бүөбэйдээн биһиэхэ күүс-көмө буолара, сиэннэрэ ону олус кэрэтик саныыллар, ахталлар, суохтууллар. Олоҕун бүтэһик күннэригэр диэри сиэннэрин кытта бодьуустаһарын туохтаҕар даҕаны ордороро.

Тапталлаах күн күбэй ийэбит, эйэҕэс эбэбит, сайаҕас эдьиийбит Мария Филипповна сырдык мөссүөнүн, амарах санаатын, ыраас дууһатын, киһи быһыытынан сэмэйин сүрэхпитигэр мэлдьи илдьэ сылдьыахпыт, холобур оҥостуохпут, үтүө аатын ааттата туруохпут. Күндү ийэбит биһиги сүрэхпитигэр өрүү тыыннаах, өрүү аттыбытыгар баар курдук саныахпыт, умнуохпут суоҕа. Быдан дьылларга бырастыы, быраһаай.

Кыргыттара, уола, күтүөттэрэ, кийиитэ, сиэннэрэ, балтылара, быраатара

ИДьУО иһитиннэрэр

СЫЛГЫНЫ, УБАҺАЛАРЫ УОРАЛЛАР, ИНИ-БИИЛЭР «СОТУҺАЛЛАР»

Ааспыт нэдиэлэҕэ, сэтинньи 9-15 күнүгэр диэри, 9 киһи араас эчэйиини ылбыт, о.и. 5 киһи кырбаныыттан, 1 киһи быһаҕынан анньыллан.

Ол курдук Нам сэлиэнньэтигэр 2 сожитель доҕор дьахталларын биирэ гр. Г. 13.11.2015 с. күнүгэр сутуругунан иккитэ төбөҕө охсубут, иккиһэ гр. М. 16.11.2015 с. күнүгэр сэттэтэ сыҥаахха тэппит. 13.11.2015 с. күнүгэр Партизаҥҥа гр. Т. быһаҕынан искэ анньыллыбыт аатасуола биллибэт киһини балыыһаҕа аҕалбыт. 2 суол быһылаана буолбут. Ол курдук, 12.11.2015 с. Остуолбаҕа (Хатырыкка) «Тойота» массыына электролиния остуолбатыгар кэтиллибит, 15.11.2015 с. Нам-Бөтүҥ суолугар «УАЗ» уонна «Тойота» харсыбыттар, 1 киһи эчэйии ылбыт. 5 уоруу түбэлтэтэ тахсыбыт. Олортон 3-һэ — Намҥа, 1 — Хамаҕаттаҕа, 1 — Аппааныга. Ст. Платонов уул. дьиэтиттэн 7 кг хаппыыстаны, 5 кг сүбүөкүлэни, Аппааныга убаһа буотараҕын «сотон» барбыттар. Үөдэйгэ «Уһун алаас» диэн сиргэ сылгыны өлөрөн илдьэ барбыттарын туһунан 12.11.2015 с. тыллаабыттар. Партизаҥҥа биэ, Хатырыкка убаһа сүппүт, Хамаҕаттаҕа биэни бааһырдыбыттар. Полициялар уоруйахтар «тоҥ суолларын тордуу, ириэнэх суолларын ирдии» сылдьаллар. 3 административнай буруйу оҥоруу тахсыбыт. Общественнай сиргэ итирик сылдьыыга 4, ыстараабы төлүүртэн куотунууга 1 административнай боротокуол толоруллубут.

ГАИ 421 транспорт средствотын бэрэбиэркэлээбит. 66 боротокуол толоруллубут. 2 суоппар итирик сылдьан тутуллубуттар. 6 массыына тутуллан туруоруллубут. ДНД-га ким да дьуһуурустубалыы тахсыбатах.

МАХТАЛ

Таптыыр кэргэним, аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит Кутяркин Виктор Гаврильевич күн сириттэн ыарахан ыарыыттан күрэммитинэн ыар күннэрбитигэр чугас өйөбүл, көмө-ама буолбут аймах-билэ дьоммутугар, ордук чуолаан Хатыҥ-Арыы нэһилиэгин МТ дьаһалтатыгар, баһылык Слепцов Ю.И., кини тус үлэһиттэригэр Марков Г.Г., Жирков Е.Г., Христофоров А.Х., доҕотторбутугар А.А. Бурцевка, Е.А. уонна А.И. Пахомовтарга, И.И. Гоголевка, аймахтарбытыгар Сивцев В.П., Игнатьева А.Е., Чириковтарга, И.Е. Винокуров аатынан Хатыҥ-Арыы орто оскуолатын, музей үлэһиттэрин коллективтарыгар уо.д.а. улахан махталбытын тиэрдэбит.

Баҕарабыт дьоллоох олоҕу, айымньылаах үлэни, дьаҥ-дьаһах ыалласпатын, хомолто хоммотун, күннээҕи олохтон үөрэ-дуоһуйа олорун.

Кэргэнэ Татьяна Николаевна, оҕолоро, кийиитэ, сиэннэрэ, күтүөтэ, хос сиэнэ

Нам улууһунааҕы культура салаатын үлэһиттэрин идэлээх союһун комитета «Эҥсиэли» хаһыат редакциятын үлэһитэ Егоров Петр Афанасьевичка тапталлаах убайа
ЕГОРОВ
Александр Афанасьевич
ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Оҕолорбут бииргэ үөрэнэр табаарыстарыгар Егоров Гошаҕа, кини бииргэ төрөөбүт убайдарыгар Прокопийга, Афанасийга таптыыр аҕалара
ЕГОРОВ
Александр Афанасьевич
ыарахан ыарыыттан бу күн сириттэн барбытынан дириҥ хомолтобутун, кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Бииргэ үөрэнэр оҕолоро, төрөппүттэр, кылаас салайааччыта

Оҕо эрдэхпититтэн чугас ыаллыы олорбут доҕорбут
ЕГОРОВ
Александр Афанасьевич
ыараханнык ыалдьан олохтон туораабытынан оҕолоругар, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Шапошниковтар

Үөрэппит оҕобутугар, бииргэ үөрэммит табаарыспытыгар, улуустааҕы «Эҥсиэли» хаһыат редакциятын старшай печатнигар Егоров Петр Афанасьевичка таптыыр убайа
ЕГОРОВ
Александр Афанасьевич
уһун, ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Учууталлара Евдокия Ивановна Рыкунова, Анастасия Ивановна Захарова, бииргэ үөрэммит оҕолоро, 1978 с. выпуск

Бииргэ улааппыт табаарыспытыгар Кутяркин Юрий Викторовичка аҕата, эһэлэрэ, Аппааны бөһүөлэгин олохтооҕо, РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, СР Тыа хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Хатыҥ-Арыы нэһилиэгин Ытык киһитэ, спорт ветерана
КУТЯРКИН
Виктор Гаврильевич
уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Попов Е.М., Афанасьев К.А., Протопопов Г.А., Яковлев П.Р., Марков Ю.Ф.

Бииргэ үлэлиир коллегабытыгар Колесов Александр Михайловичка, кини дьиэ кэргэнигэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар таптыыр убайдара
КОЛЕСОВ
Михаил Михайлович
уһун, ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Д.Ф. Алексеев аатынан 1 Хомустаах орто оскуолатын коллектива, ветераннара

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит
АЛЕКСЕЕВ
Семен Иннокентьевич
соһуччу күн сириттэн барбытын аймахтарбытыгар, доҕотторугар, бары билэр дьоммутугар дириҥник курутуйан туран иһитиннэрэбит.
Кэргэнэ, кыргыттара, күтүөттэрэ, сиэннэрэ

Күндүтүк саныыр кийииппитигэр, саҥаспытыгар Туйара Семеновнаҕа, ийэтигэр Людмила Петровнаҕа, балтыгар Марианна Семеновнаҕа, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр тапталлаах аҕалара, кэргэнэ, эһэлэрэ
АЛЕКСЕЕВ
Семен Иннокентьевич
соһуччу күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.
Николаевтар, Голомаревтар, Ядрихинскайдар, Винокуровтар, Кривошапкиннар дьиэ кэргэттэрэ

Нам улууһун Сбербаан отделениетыгар бииргэ үлэлиир коллегабытыгар Алексеева Туйара Семеновнаҕа, дьиэ кэргэнигэр тапталлаах аҕалара уонна эһэлэрэ
АЛЕКСЕЕВ
Семен Иннокентьевич
соһуччу күн сириттэн туораабытыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
Нам улууһун Сбербаан отделениета

Бииргэ үөрэнэр доҕорбут Петя ийэтигэр Алексеева Марианна Семеновнаҕа таптыыр эһэлэрэ, аҕалара
АЛЕКСЕЕВ
Семен Иванович
өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.
2 №-дээх Нам орто оскуолатын 3 «а» кыл. үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэр, кылаас салайааччыта Эдита Константиновна

Выражаем глубокое соболезнование сестре Наталье, зятю Михаилу Протодьяконовым, их детям, внукам по поводу кончины после тяжелой болезни на 87-м году жизни любимой матери, бабушки, прабабушки, ветерана тыла и труда, заслуженной учительницы РСФСР, отличника образования РСФСР
ПРОТОДЬЯКОНОВОЙ
Анфисы Петровны.
С глубоким прискорбием Александра, Акулина и все семьи Дьяконовых

Выражаем глубокое соболезнование родным и близким в связи с кончиной после тяжелой болезни нашей любимой учительницы, ветерана педагогического труда
ПРОТОДЬЯКОНОВОЙ
Анфисы Петровны.
Выпускники НСОШ № 2 2003 года, родители, классный руководитель Абрамова А.А.

Выражаем глубокое соболезнование родным и близким в связи с кончиной после тяжелой болезни нашей любимой учительницы, ветерана педагогического труда, ветерана тыла, заслуженной учительницы РСФСР, отличника образования РСФСР
ПРОТОДЬЯКОНОВОЙ
Анфисы Петровны.
Выпуск Намской 8-летней школы 1977 г., 8 «а» класс

Кылаабынай редактор
В.Г. Касьянов

ОТДЕЛЛАР:
редакторы солбуйааччы — ***41496,***
хаһыаты таҥыы — ***41332,***
бухгалтерия — ***41141,***
факс — ***41141, 41496.***

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Эҥсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральнай сулууспа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — ***ПИ №ТУ14-0216.***

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэҕитин, дьиэҕит аадырыһын чопчу ыйыҥ. Редакцияҕа киирбит суруктар төннөрүллүбэттэр. ***Автор этэрэ хаһыат санаатыныын мэлдьи биир буолбат.***

«ЭҺГСИЭЛИ» - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложнай уул. 4.
E-mail: Namtsy41141@mail.ru

«Эҥсиэли» хаһыат
РИС талылынна, таҥылынна
уонна бэчээттиир сыаҕар бэчээттэннэ.
Аадырыһа: Нам сэл. Заложная уул. N4
Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лиис
Көҥүл сыананан атыыланар
Индексэ — Р0005. Тираһа — 1504
Бэчээккэ илии баттаныытын графига — 12:00 ч. 20.11.2015 с.
Бэчээккэ илии баттанна —11:20 ч. 20.11.2015 с.